

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Rok Lampe

**Vloga civilnih akterjev v mednarodnih operacijah in misijah na
primeru Slovenije**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Rok Lampe

Mentorica: doc. dr. Janja Vuga Beršnak

**Vloga civilnih akterjev v mednarodnih operacijah in misijah na
primeru Slovenije**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

ZAHVALA

*Diplomsko delo posvečam svoji družini, ki ni obupala nad mano.
Zahvaljujem se Petri Rupnik, Valentini Tominec in Klari Rupnik za njihovo pomoč.*

*Posebna zahvala pa pripada moji mentorici, doc. dr. Janji Vuga Beršnak.
Brez njene vztrajnosti in potrpežljivosti ta naloga nikoli ne bi obstajala.*

Vloga civilnih akterjev v mednarodnih operacijah in misijah na primeru Slovenije

Diplomsko delo preučuje vlogo in pomen civilnih akterjev v mednarodnih operacijah in misijah, kjer s svojimi silami deluje tudi Republika Slovenija. Uvedba civilnih funkcionalnih strokovnjakov oziroma CFS predstavlja nov korak v sistemu civilno-vojaškega sodelovanja oziroma CVS in s svojim delovanjem pripomore k celovitemu reševanju problemov na kriznih področjih. Njihova vloga je dvojne narave. Na eni strani predstavljajo podporo vojaškim poveljnikom, kateri omogoča lažjo komunikacijo s civilnim prebivalstvom in humanitarnimi organizacijami na kriznem področju ter ustreznejše odzivanje v situacijah, kjer vojska zaradi specifične narave dela nima ustreznih kompetenc, po drug strani pa so izvajalci nalog, ki koristijo tako lokalnemu prebivalstvu kot splošnim interesom Republike Slovenije. Svoje delo morajo opravljati v skladu z načeli, ki omogočajo tako učinkovito in uspešno delovanje kot tudi pozitivno sprejemanje njihovega delovanja s strani lokalnega prebivalstva in drugih akterjev na kriznem področju. Sistem CVS in CFS je tako v konstantnem razvoju, tako na uredbnem področju kot tudi v oblikah delovanja v MOM. Z nastankom novih kompleksnih kriznih situacij lahko pričakujemo, da se bo vlog CFS in CVS le še povečevala.

Ključne besede: Civilni funkcionalni strokovnjaki, Civilno-vojaško sodelovanje, mednarodne operacije in misije, Republika Slovenija.

The role of civil agents in international operations and missions in the case of Slovenia

The thesis examines the role and importance of civil agents in international operations and missions (IOM), to which Republic of Slovenia contributes its forces. The introduction of civil functional specialists or CFS represents a new step in the civil-military cooperation or CIMIC and whose efforts contribute to the overall problem solving in crisis areas. Their role is a dual nature. On the one hand the service military commanders in ways that facilitates communication with the civilian population and humanitarian organizations in the area of crisis and appropriate responses in situations where the army due to the specific nature of their work lack relevant competencies, and on the other hand, they work on tasks that benefit both the local population as the general interests of the Republic of Slovenia. Their work must be performed in accordance with the principles which enable both effective and efficient operation, as well as the positive acceptance of their operation by the local population and other actors in the crisis area. CIMIC and CFS is also in constant development, both in the legislative field, as well as the forms of action in IOM. With the creation of the new complex crisis situations it can be expected that the roles of CFS and CIMIC only continue to grow.

Key words: civil functional specialists, civil-military cooperation, international operations and missions, Republic of Slovenia.

KAZALO VSEBINE

KRATICE	7
1 UVOD	8
2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR	11
2.1 PREDMET PREUČEVANJA	11
2.2 CILJ PREUČEVANJA	11
2.3 TEZE	12
2.4 METODE PREUČEVANJA	12
2.5 STRUKTURA NALOGE	13
3 MEDNARODNE OPERACIJE IN MISIJE	15
3.1 MIROVNE OPERACIJE ALI MIROVNE MISIJE	17
3.2 MEDNARODNE OPERACIJE IN MISIJE TER ZVEZA NATO	22
4 CIVILNO VOJAŠKO SODELOVANJE CIMIC/CVS	26
5 MEDNARODNE OPERACIJE IN MISIJE	
ZVEZE NATO IN CIMIC	29
5.1 NAČELA, KI DOLOČAJO VOJAŠKO UPRAVLJANJE CIMIC IN USMERJAJO NOTRANJE VOJAŠKE PROCESSE	31
5.2 NAČELA, KI UREJAJO CIVILNO-VOJAŠKE ODNOSE	33
5.3 ŠTABNI ORGANI CIMIC	36
5.4 SKUPINE CIMIC (PODPORNE ENOTE CIMIC)	36
5.5 CIVILNI FUNKCIONALNI STROKOVNJAKI/ FUNKCIONALNI STROKOVNJAKI	36
5.6 CENTRI CIMIC	37
6 DELOVANJE CIMIC	49
6.1 SODELOVANJE CIMIC S CIVILNIM OKOLJEM	40
6.1.1 Izvedba operacije in stopnja uničenja na področju operacije v podporo miru	40
6.1.2 Usklajevanje uporabe lokalnih civilnih virov	40
6.1.3 Sodelovanje z mednarodnimi vladnimi in nevladnimi organizacijami/NGO	41
6.2 NAČELA DELOVANJA CIMIC	43

7 NASTANEK IN DELOVANJE CIVILNIH FUNKCIONALNIH STROKOVNJAKOV V SLOVENIJI	48
7.1 PRIPRAVE ZA SODELOVANJE CFS IN CIVILNIH ZMOGLJIVOSTI MOM	50
8 ZAKONODAJA	56
9 TRENUTNO STANJE CFS V SLOVENIJI	58
10 ANALIZA INTERVJUJEV	68
11 ZAKLJUČEK	76
LITERATURA	79

KRATICE

MOM	Mednarodne operacije in misije
CIMIC	Civil military co-operation
CVS	Civilno-vojaško sodelovanje
CFS	Civilni funkcionalni strokovnjak
FS	Funkcionalni strokovnjak
OS	Oborožene sile
NGO (NVO)	Non-governmental organisation (nevladna organizacija)
NATO	North Atlantic Treaty Organisation
EU	Evropska unija
OZN	Organizacija Združenih Narodov
OVSE	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi
ISAF	International Security Assistance Force
KFOR	Kosovo Force
SIKON (SVKON)	Slovenski kontingent

1 UVOD

Živimo v obdobju kriz. Mediji nam neprestano predvajajo nove tragedije, ki se dogajajo iz dneva v dan. Naj gre za naravne nesreče, gospodarsko recesijo, epidemije bolezni, politično nestabilnost, države v težavah, teroristične napade, medetnične spopade ali vojne, občutek imamo, da je svetovno dogajanje v nezaustavljivi spirali, ki vodi v uničenje. In čeprav se članice mednarodne skupnosti neprestano dogovarjajo o skupnih naporih za reševanje težav, kriz in konfliktov, ostaja javno mnenje, da so njihova prizadevanja neuspešna, naj bo to zaradi nezadostne politične volje, finančnih težav ali preproste kompleksnosti med seboj nezdržljivih sistemov, ki so jih države ustanovile za namen reševanja mednarodnih konfliktov.

Pri tem pa je pomembno zavedanje, da vsaka kriza predstavlja tudi priložnost. Navkljub željam in upanju, da so mednarodne operacije in misije odraz dobrosrčnosti in nesebične želje za pomoč drugim, je realnost drugačna. Za države in organizacije, ki sodelujejo v mednarodnih operacijah in misijah, te predstavljajo rešitev lastnih težav, ki so nastale kot posledica nestabilnosti na kriznem področju, in izpolnitev lastnih političnih in gospodarskih interesov.

Izjemne kompleksnosti problemov ter težav, ki se porajajo pri njihovih rešitvah in kompromisih, ki so potrebni, nikakor ne smemo zanemariti. Dejstvo je, da so mednarodne operacije in misije kot najpogostejši inštrument delovanja zapleten pojav, ki se neprestano razvija v želji za določitev "dokončnega odgovora" za vprašanje rešitve kriznih težav. Od preprostih začetkov so se skozi učenje na napakah razvile v inštrument, kakršnega poznamo danes, in prepričani smo lahko, da se bo ta razvoj še nadaljeval, kakor se bodo razvijale tudi nove krizne razmere in okoliščine.

Današnje zahteve reševanja kriz predstavljajo pred načrtovalce mednarodnih operacij in misij številne kompleksne in včasih nasprotujoče si zahteve. Izvajanje mednarodnih operacij in misij je postalo za samostojne države predrago in prezahtevno, zato velika večina mednarodnih operacij in misij danes poteka v kooperaciji med različnimi državami, še pogosteje pa z mandatom VS OZN in pod vodstvom regionalnih

organizacij, kot so NATO, OVSE, Afriška unija in druge.

Težave najpogosteje nastanejo že pri iskanju konsenza za odločitev o delovanju mirovnih sil. Interesi posameznih držav, njihove politične, ekonomske situacije, želje po večjem političnem vplivu, diplomatskem povezovanju, ekonomskem sodelovanju, nadzoru nad transportnimi viri in gospodarskimi dobrinami so največkrat poglavitni razlog za sodelovanje v mednarodnih operacijah in misijah. Vendar pa so ti razlogi potisnjeni v ozadje, ko pride do iskanja tako podpore javnosti kot mednarodne skupnosti in kot glavni razlog v ospredje stopijo stabilizacija razmer na kriznem področju, humanitarna pomoč prizadetim in vzpostavitev miru in civilne oblasti. Dogovori o teh temah so skriti pred očmi javnosti, a so pomemben element pri odločanju o udeležbi držav v mednarodnih operacijah in misijah. Seveda pa je za uspešno izvajanje lastnih interesov držav, ki sodelujejo v mednarodni operaciji in misiji, bistven ustrezen sistem delovanja, ki omogoča uspešno doseganje zastavljenih ciljev.

V začetku je bila naloga sil na konfliktnih področjih preprosto preprečevanje stika sovražnih sil. Omejitve pooblastil in avtonomije poveljnikov na terenu so onemogočale konkretnejši napredek v preprečevanju konflikta, hkrati pa je bilo to pasivno delovanje tudi eden od dejavnikov, ki so botrovali nekaterim velikim tragedijam.

Kot odgovor se je začel intenzivni razvoj koncepta mednarodnih operacij in misij, saj si mednarodna skupnost ni mogla privoščiti medijsko tako odmevnega prikaza neučinkovitosti ali natančneje nesposobnosti, kot so bili poboji v Srebrenici. Konec hladne vojne je prinesel tudi zahtevo po novi določitvi vloge vojaških sil posameznih držav in tudi vloge zveze NATO. Spremenjena politična slika in globalizacija sta zahtevali učinkovitejše delovanje mirovnih sil, katero se ne bi nanašalo le na vojaški element delovanja, ampak bi zahtevalo celostni pristop k reševanju konfliktov. Operacije v podporo miru so se primarno razvile iz vojaških sil, ki so izvajale opazovalne misije in fizično ločevale sprte strani, do današnjega kompleksnega sistema mednarodnih operacij in misij, ki vsebujejo tako vojaško delovanje kot tudi civilne elemente za pokonfliktno obnovo in vzpostavitev civilne oblasti za nadaljnje samostojno delovanje prizadetih držav.

Vzpostavitev in uporaba civilnega osebja ali civilnih funkcionalnih strokovnjakov predstavlja nov mejnik v razvoju mednarodnih operacij in misij. Civilno osebje z svojimi izkušnjami, specifičnim znanjem in svojim nevojaškim pogledom na situacijo predstavlja podporo za vojaškega poveljnika operacije in pripravo na kasnejšo pokonfliktno obnovo. Njihovo delovanje je večplastno, saj delujejo tako znotraj obstoječih vojaških struktur, kot servis poveljnika ter samostojno, z izvajanjem nalog s svojega področja in projektov s hitrim učinkom (quick impact). Celotna kombinacija različnih držav, organizacij, njihovih različnih struktur in načinov delovanja prav tako predstavlja nove izzive pri sodelovanju in delovanju na kriznih področjih.

Kako se s temi izzivi sooča Republika Slovenija, bom poskusil predstaviti v tej diplomski nalogi. Namen naloge v prvem delu je predstavitev komponente civilno-vojaškega sodelovanja v okviru mednarodnih operacij in misij. Drugi del naloge pa se nanaša neposredno na delovanje civilnih funkcionalnih strokovnjakov znotraj CIMIC ter urejenost zakonskih določb ter stopnje sodelovanja resornih ministrstev v Republiki Sloveniji.

2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 PREDMET PREUČEVANJA

Predmet preučevanja te diplomske naloge je vloga civilnih akterjev, natančneje civilnih funkcionalnih strokovnjakov v okviru civilno-vojaškega sodelovanja (angl. Civil Military Cooperation – CIMIC) pri mednarodnih operacijah in misijah, pri katerih sodeluje tudi Republika Slovenija.

Zaradi obširnosti tematike, ki obsega več mednarodnih organizacij, in številnih držav ter samosvojih terminoloških opredelitev je za potrebe te naloge najprej potrebno opredeliti natančne okvire preučevane tematike. Obstaja namreč razlika pri obravnavanju civilno-vojaškega sodelovanja na strateški, operativni in taktični ravni in predstavlja splošno poimenovanje, CIMIC pa je le eden od inštrumentov, ki so na voljo poveljniku operacije.

Sodelovanje Republike Slovenije je najbolj izrazito v operacijah v okviru zveze NATO, zato bodo definicije in načela, ki določajo delovanje zavezništva, predstavljala tudi okvir, v katerem bo potekalo preučevanje dane tematike. Naloga se bo tako osredotočala na delovanje civilnih funkcionalnih strokovnjakov v sistemu CIMIC, ki so s strani Republike Slovenije napoteni na operacije pod okriljem zveze NATO, sistem, po katerem poteka izbor CFS, in zakonske podlage za delovanje CFS.

2.2 CILJ PREUČEVANJA

Na splošno so CFS javnosti predstavljeni kot ozko usmerjeni strokovnjaki, ki izvajajo specifične naloge s svojega področja in tako pomagajo pri obnovi uničene infrastrukture. Vendar pa so te dejavnosti le del njihovih nalog, katerega je najlažje predstaviti javnosti.

Za podrobnejše razumevanje pomena CFS je potrebno raziskati njihov glavni namen in procese, ki spremljajo njihovo delovanje. Cilj preučevanja je tako predstaviti proces

izbire civilnih funkcionalnih strokovnjakov v Republiki Sloveniji, zakonske podlage, ki urejajo te procese, ter delovanje CFS in mnenje nekaterih uradnikov z Ministrstva za obrambo in Ministrstva za zunanje zadeve o problemih, ki jih zaznavajo pri svojem delovanju in predlogih za izboljšanje uspešnosti CFS pri mednarodnih operacijah in misijah.

2.3 TEZE

Obstoj in delovanje CFS je javnosti največkrat predstavljeno v obliki izvajanja projektov s hitrim učinkom (quick impact) in delovanja na lastno pobudo, kar pa predstavlja le del njihovega delovanja. Njihov primarni namen za splošno javnost ni tako zanimiv, a je za uspešno delovanje operacije izjemnega pomena. Prav tako so javnosti večinoma neznane zakonske in organizacijske strukture, ki določajo delovanje CFS, kot tudi informacije o številu in strukturi CFS. Na tej osnovi tudi temeljijo teze te diplomske naloge

1. Delovanje CFS je v Sloveniji zakonsko urejeno
2. V Sloveniji se je uveljavilo medresorsko sodelovanje in celovito sprejemanje odločitev glede umestitve in delovanja CFS ter prihodnjega konceptualnega razvoja.
3. Število CFS se povečuje

2.4 METODE PREUČEVANJA

Za potrebe naloge sem uporabil več med seboj kompatibilnih in dopolnjujočih se kvalitativnih metod. Najprej sem s pomočjo analize in primerjave primarnih virov (dokumenti OZN, NATA in RS) določil parametre za omejitev področja raziskave.

V naslednjem koraku sem s poglobljeno analizo zakonskih in ostalih nacionalnih dokumentov RS ter z ustreznih področij poiskal odgovore na zastavljene teze.

Za ustrezno dopolnitev odgovorov sem se pri analizi sekundarnih virov zanašal

predvsem na dela Bojana Pipenbaherja, doc. dr. Janje Vuga Beršnak in doc. dr. Roka Zupančiča.

V zadnjem delu naloge sem uporabil kvalitativno metodo strukturiranega intervjuja s strokovnjaki z Ministrstva za obrambo in Ministrstva za zunanje zadeve.

Intervju sem strukturiral v osem vsebinskih sklopov, in sicer:

- 1.) Sodelovanje med ministrstvi
- 2.) Organizacija
- 3.) Civilni Funkcionalni Strokovnjaki/CFS
- 4.) Oblike Pomoči
- 5.) Pomen Delovanja v MOM
- 6.) Analiza po zaključku MOM – *lessons learned*
- 7.) Kritike in Predlogi
- 8.) Zaključek

Na podlagi intervjuja sem tako pridobil njihove osebne poglede na problematiko CFS in njihova mnenja ter predloge za izboljšanje delovanja sistema CIMIC in CFS. Intervjuji so anonimni, pri čemer je bila sogovornikom v skladu z njihovimi željami zagotovljeno varovanje osebnih podatkov, zato v nalogi niso navedeni njihovi citati, ampak povzetki odgovorov. Njihova mnenja ne odražajo uradnega stališča ministrstev, temveč gre za osebna mnenja, kar sem seveda upošteval.

2.3 STRUKTURA NALOGE

Naloga je sestavljena iz več delov. Poleg uvoda so tu posamezna poglavja, ki se ukvarjajo s svojimi področji.

Prvi del obravnava zgodovino mednarodnih operacij in misij ter razvoj civilno-vojaškega sodelovanja. Drugi del obravnava civilno-vojaško sodelovanje v mednarodnih operacijah in misijah ter sistem delovanja CFS v Sloveniji. Tretji del

vsebuje podatke o udeležbi in sestavi CFS. Poglavitni vir podatkov predstavlja evidenca Civilnih funkcionalnih strokovnjakov. Četrty del je analiza intervjuja, ki sem ga opravil z zaposlenimi z Ministrstva za zunanje zadeve in Ministrstva za obrambo, katerih delovno področje vključuje CIMIC in CFS. Zadnji del vsebuje verifikacijo tez in zaključne misli.

3 MEDNARODNE OPERCIJE IN MISIJE

Čeprav so krizne situacije lahko geografsko omejene le na določen prostor, njihove posledice z lahkoto presegajo ta okvir. V današnjem svetu globalizacije in hitrih komunikacij je to dejstvo le še bolj očitno. Če so bile naravne nesreče, epidemije in vojne še pred sto leti le nek oddaljen pojav, ki ni vplival na ljudi, ki niso živeli na prizadetem področju, saj ti za krizno dogajanje preprosto niso niti vedeli, je danes situacija popolnoma drugačna.

Po zaslugi mednarodnih ekonomskih tokov lahko potres v neki regiji zamaje gospodarsko sliko v državah na drugi strani sveta. Vojaški udari lahko v neki regiji spremenijo politično sliko v državah, kjer ljudje za to področje in akterje, vpletene v dogajanje, nikoli niti slišali niso. Nove oblike komuniciranja nam predstavljajo dogodke s celega sveta tako s strani medijev kot posameznikov in želja po ekskluzivnosti in čim večjemu številu "sledilcev" te dogodke predstavljajo v luči, ki pogosto ni v najboljšem soglasju z dejansko situacijo. Zaradi preobremenitve javnosti z novicami prihaja do apatičnosti javnosti, ki na te dogodke vedno redkeje reagira z zahtevami po ukrepanju, če pa do te zahteve pride, je ta največkrat relativno gledano obrobni enostranski problem, ki ga je selektivno in prirejeno medijsko poročanje prestavilo v ospredje.

Problemi in krize, ki bi dejansko potrebovali aktivno reševanje, pa so v svojem bistvu skoraj vedno preveč kompleksni in kot taki zahtevajo poglobljeno stopnjo razumevanja, kar pa v današnjem svetu instantnih informacij zahteva preveč časa in napora tako od medijskih struktur kot laične javnosti. Laična javnost je tako postala prej kot ne moteči element v reševanju kriz, saj lahko zaradi apatije in preozkega pogleda na krizne situacije pride do nasprotovanja vključevanja v reševanje kriznih situacij. S tem pride do izgube legitimnosti, katero za svoje delovanje potrebujejo tako politični kot vojaški akterji.

Povsem drugačna pa je postala vloga strokovne javnosti. V okviru današnjih mednarodnih operacij in misij je sodelovanje strokovne javnosti v obliki CFS z različnih področij postalo enakovreden element vojaški komponenti, ki predstavlja

temelj za sodobno delovanje mirovnih sil. Sodelovanje strokovne javnosti in posledično civilnih funkcionalnih strokovnjakov tako predstavlja nadgradnjo, ki omogoča učinkovitejše opravljanje zastavljenih nalog. Pot do takšne strukture mirovnih sil pa je bila in je še vedno dolgotrajna in naporna.

Mednarodne operacije in misije so danes *de facto* rešitev za reševanje kriznih žarišč, kjer so odpovedali predhodni diplomatski poizkusi. V skladu z naraščajočo kompleksnostjo izzivov s katerimi se mirovne sile soočajo na posameznih kriznih žariščih, so tudi mednarodne operacije in misije v konstantnem razvoju in iskanju rešitev za učinkovitejše in hitrejšo delovanje. Sočasno s tem se razvijajo tudi same definicije, kaj mednarodne operacije in misije sploh so. Najnovejši razvojni element v mednarodnih operacijah in misijah v zadnjem času je nedvomno vključitev civilne komponente. Od skromnih začetkov, ki so vsebovali nekaj posameznikov z nedorečeno vlogo in pooblastili, je njihova vloga napredovala do enakovrednega partnerja vojaškim silam ter v prihodnosti mogoče primarnega elementa mirovnih sil.

Organizacija združenih narodov (OZN) ima po Ustanovni listini odgovornost za varovanje mednarodnega miru in varnosti. Od prve uradno poimenovane mirovne operacije 1956 dalje, ki je nastala kot odgovor na krizo v Sueškem prekopu, so združeni narodi postali glavni akterji v svetu mednarodnih operacij in misij. Obsežno multinacionalno članstvo združenim narodom omogoča izjemno mero legitimnosti pri posredovanju v kriznih žariščih sicer suverenih držav. Kljub tej legitimnosti pa združeni narodi kot organizacija nimajo svojih lastnih oboroženih sil, ki bi omogočale neposredno izvajanje teh operacij in misij.

Te sile tako prispevajo posamezne države, ki so pripravljene sodelovati v mednarodnih operacijah in misijah bodisi samostojno ali pa v okviru mednacionalnih organizacij, kot so NATO, Evropska unija, OVSE, Afriška unija idr.

Število organizacij, ki lahko izvajajo mednarodne operacije in misije, s seboj prinese nove težave. Organizacijska struktura teh organizacij ni enotna, saj se struktura združenih narodov razlikuje od strukture NATA, ki je drugačna od strukture OVSE, ki je spet drugačna od organizacijske strukture drugih organizacij. Države, ki imajo interes

in želijo sodelovati v mednarodnih operacijah in misijah, se morajo tako prilagajati delovanju posamezne organizacije s samosvojo organizacijsko obliko ter strukturi vojaških in civilnih sil ostalih sodelujočih držav, ki prispevajo ljudi, opremo in logistična ter finančna sredstva za izvajanje operacije in misije.

Republika Slovenija je kot članica Združenih Narodov, zveze NATO, Evropske unije in OVSE pripravljena sodelovati v mednarodnih operacijah in misijah teh organizacij v skladu s svojimi zmožnostmi in zahtevami, ki jih posamezne organizacije zahtevajo. Sile Republike Slovenije, vojaške in civilne, so tako od leta 1997 sodelovale v različnih operacijah in misijah po kriznih žariščih v regijah, katerih stabilnost je v interesu Republike Slovenije. Pomen sodelovanja v mednarodnih operacijah in misijah je za Republiko Slovenijo pomembna priložnost pridobivanja političnega in diplomatskega vpliva v mednarodni skupnosti ter izpolnjevanja svojih interesov, kar je opazno s konstantno udeležbo v MOM.

Zaradi velikosti in ekonomske situacije si RS ne more privoščiti velikih vojaških kontingentov z lastno logistično podporo ter velikimi finančnimi sredstvi. Te zadolžitve lahko mirno prepustimo velikim državam, ki si tovrstne izdatke in zadolžitve lahko privoščijo. Republika Slovenija ima večje možnosti za delovanje v mednarodnih operacijah in misijah v manjši, bolj specializirani vlogi, ki medijsko ne prinaša takšne razpoznavnosti in prestiža, omogoča pa nam, da izkoristimo naše sposobnosti na drugih področjih, kjer lahko postanemo *de facto* strokovnjaki in tako širimo naš vpliv v mednarodni skupnosti (Malešič in drugi 2015, 60).

3.1 MIROVNE OPERACIJE ALI MIROVNE MISIJE

Prva stvar, ki jo je potrebno določiti, je natančen termin. Mirovne operacije, mirovne misije, mirovne operacije in misije, mednarodne operacije in misije, mednarodne operacije in misije na obrambnem področju, operacije v podporo miru. Kakšna je sploh razlika? Po definiciji v Zakonu o napotitvi oseb na mednarodne civilne misije in mednarodne organizacije (Uradni list RS 20/06) se z mirovnimi misijami načeloma označuje mednarodne civilne misije. Te potekajo pod okriljem mednarodnih organizacij

in načeloma ne vsebujejo vojaških sil, temveč pripadnike policije in civiliste, napotene s strani državnih organov. Nasprotno pa se termin mirovne operacije bolj pogosto pojavlja v kontekstu mednarodnih operacij na obrambnem področju ter tudi v nekaterih zakonodajnih dokumentih, kot na primer v Uredbi o sodelovanju civilnih strokovnjakov in zmogljivosti v mednarodnih operacijah na obrambnem področju (Uradni list RS 75/06). V nadaljevanju naloge pa bom glede na Strategijo sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah uporabljal termin mednarodne operacije in misije oziroma kratico MOM.

Medtem ko so v javnosti najbolj znani posnetki "modrih čelad" in posledice njihovega delovanja ali nedelovanja, odvisno od pogleda posameznika v Srebrenici, do ameriških sil, ki obstreljujejo Afganistanske gore, ter posameznih vojakov, ki se slikajo z otroki in jim delijo sladkarije, je situacija na strokovni ravni izjemno kompleksna.

Dejstvo je, da nimamo neke splošno sprejete definicije, kaj mednarodne operacije in misije sploh so. V nadaljevanju bom zato naštel le nekatere.

Organizacija Združenih narodov v svoji ustanovni listini nima predvidenih mirovnih operacij. Kot nov instrument Varnostnega Sveta OZN se pojavi šele z ustanovitvijo Komiteja za mirovne operacije. Široko povzeta definicija mirovnih operacij v okviru Organizacije Združenih Narodov tako pravi: >>Mirovne operacije so tiste, v katerih deluje vojaško osebje, ki nima pooblastil vsiljevanja, s ciljem pripomoči k ohranjanju oziroma obnovitvi mednarodnega miru in varnosti na območjih spopadov. Te operacije so prostovoljne in temeljijo na pristanku in sodelovanju, ciljev ne dosegajo z uporabo sile, kar jih ne uvršča v operacije vsiljevanja, opredeljene v 24. členu Ustanovne Listine OZN<< (Boutros-Ghali 1992).

Po klasifikaciji OZN lahko mirovne operacije podrobneje razdelimo na pet sklopov, in sicer:

- preprečevanje konfliktov (Conflict Prevention),
- vsiljevanje miru (Peaceenforcement),
- vzpostavljanje miru (Peacemaking),

- ohranjanje miru (Peacekeeping),
- izgradnja miru (Peacebuilding)

(OZN 2008).

Zveza NATO ima svoje poimenovanje, pod katero spada več različnih zvrsti operacij:

Med operacije v podporo miru sodijo:

- operacije za vzdrževanje miru,
- operacije za vsiljevanje miru,
- operacije za preprečevanje konfliktov,
- operacije za vzpostavljanje miru,
- operacije za izgradnjo miru,
- operacije zagotavljanja humanitarne pomoči

(NATO 2001).

Svojo definicijo ima tudi Jelušičeva, ki mirovne operacije opredeli kot:

Mirovne operacije so vse oblike vojaških in nevojaških aktivnosti za vzpostavitev ter ohranjanje mednarodnega miru, za katere je značilno, da: imajo širši mednarodni mandat, praviloma s strani VS OZN; jih izvajajo mednarodne organizacije, regionalne organizacije ali ad hoc koalicije držav; jih izvajajo sile in osebje v večnacionalni sestavi; potekajo zaradi vzpostavitve ali ohranitve statusa quo v neko drugo obliko politične skupnosti; potekajo v dobro lokalnega prebivalstva in niso namenjene zasedbi ali pripojitvi ozemlja; potekajo tako, da povzročijo čim manj škode in ob uporabi minimalne potrebne sile za doseg ciljev in smotrov mandata mirovne operacije (Jelušič 2005, 12).

V samosvojo kategorijo mirovnih operacij sodijo tudi Civilne Mirovne Misije, katerih definicija je: >>Mednarodna civilna misija je aktivnost, ki jo organizira mednarodna skupnost za zagotavljanje pomoči ciljnim državam ali ozemljem pod protektoratom mednarodne skupnosti pri zagotavljanju stabilnosti in vzpostavljanju demokratičnih institucij ob upoštevanju mednarodnih standardov ter aktivnost, ki zagotavlja mednarodno pomoč ogroženemu civilnemu prebivalstvu<< (Uradni list RS 20/06).

Na splošno bi lahko definicijo mednarodnih operacij in misij predstavili kot:

Skupek ukrepov tretje strani, ki ji je v imenu mednarodnega akterja in z privolitvijo sprtih strani podeljen mandat za pomoč pri preprečevanju nasilja in pokonfliktni obnovi tako z vojaškimi kot s civilnimi sredstvi.

Republika Slovenija primarno sodeluje v mednarodnih operacijah in misijah zveze NATO, zato se bo naloga osredotočala predvsem na sistem delovanja NATO.

Po koncu hladne vojne je prišlo do korenite spremembe varnostne paradigme v svetu. Pojavil se je nov spekter groženj, ki so bile še nepoznane ali pa so bile potisnjene v ozadje. Spremenjena politična situacija je z razpadom blokovskih struktur omogočala lažje delovanje Varnostnega sveta ZN tudi na področjih, ki so bila prej nedostopna zaradi lastnih ambicij obeh velesil. Sočasno pa je pojav propadlih držav in notranje državnih konfliktov prinesel zahtevo po celostni obravnavi krizne situacije (Jelušič 2005, 20–25).

Koncept mirovnih operacij Prve generacije, ki naj bi samo s svojo prisotnostjo preprečeval konflikte in je bil v veljavi med hladno vojno v novem, spremenjenem varnostnem okolju, ni več zadovoljivo deloval. Druga generacija mirovnih operacij tako vpelje tudi koncepte civilnega sodelovanja in področja delovanja mirovnih operacij. Vojaškim silam se pridružijo civilne sile, ki razširijo obstoječo sfera delovanja mirovnih sil.

Novo zadolžitve mirovnih sil tako med drugim obsegajo izvedbo volitev in referendumov, upravne zadeve, človekove pravice, zagotavljanje humanitarne pomoči, nadzor nad vračanjem beguncev, vzpostavljanje ekonomskega, zdravstvenega in šolskega sistema, vse to pa zahteva prilagoditev obstoječih oblik delovanja. Prihaja do transformacije delovanja, ki pred načrtovalce in izvajalce mirovnih operacij postavlja potrebo po novem ustreznem konceptu delovanja, ki bi omogočal uresničitev novih ciljev (Grošelj 2007, 73–90). Zaradi te razširjene sestave tako udeležencev kot nalog se te operacije označujejo tudi kot kompleksne ali večdimenzionalne operacije (Jelušič 2005, 20–25).

Mirovne operacije tretje generacije so v strokovni literaturi pogosto poimenovane tudi z izrazom politične operacije. Same definicije so med seboj pogosto zelo različne, saj obstaja več tipologij, ki pod mirovne operacije tretje generacije določajo tiste operacije, pri katerih se sila ne uporablja le za samoobrambo, ampak tudi za doseganje ciljev. Ostale pa v tretjo generacijo operacij prištevajo tiste operacije, pri katerih je temeljno načelo delovanja graditev miru (angl. Peace-building), se pravi kot aktivnosti za obnovo in razvoj v konfliktu prizadete države in kot preprečevanje le-tega z graditvijo pozitivnega miru (Grošelj 2007, 73–90). Po tej definiciji so mirovne operacije tretje generacije močno podobne mirovnim operacijam druge generacije, a jih presegajo pri vlogi in nalogah civilnih elementov in struktur ter pri izvajanju samih nalog.

Skupni element operacij tretje generacije je predvsem na novo definirana vloga vojske in civilnih strokovnjakov pri izvajanju mirovnih operacij. Sama vojaška prisotnost je pri operacijah ali vsaj v nekaterih fazah bistveno manjša, kot je to veljalo pri operacijah za ohranjanje miru, pri katerih je operativno delovanje izvajalo predvsem vojaško osebje. V teh operacijah pa se temeljno delovanje tekom izvajanja operacije prenese na civilno osebje, ki proti koncu trajanja misije pogosto predstavlja večino članov kontingenta, vojaško osebje pa je v manjšini.

Pri tem ne smemo napraviti napake, da bi tovrstne operacije enačili z mednarodnimi civilnimi misijami. V te operacije se, kakor tudi v operacije za ohranjanje miru, vendar v večjem obsegu, vključuje civilna policija, prav tako pa temeljno delo opravljajo civilni, tako mednarodni kot lokalni uslužbenci in strokovnjaki, ki konflikte rešujejo po diplomatskih in političnih poteh ter na podobne načine, kjer vpletenost vojaških sil ni zaželeno ali pa predstavlja zaviralni element (Zajc 2012, 67–86). Iz tega razloga se tovrstne operacije vodijo v okviru Oddelka za politične zadeve ZN namesto Oddelka za ohranjanje miru, kot je v navadi pri ostalih mirovnih operacijah, ki vsebujejo vojaško komponento.

Operacije 3. generacije pa so s svojim sistemom delovanja hkrati tudi odgovor na najpogostejšo kritiko operacij za ohranjanje miru, saj so primarno usmerjene v

preprečevanje sporov in ponovno vzpostavitev diplomatskih, političnih, ekonomskih in drugih odnosov med stranmi v konfliktu ter s tem omogočajo graditev trajnejšega miru, kot pa operacije za ohranitev miru, pri katerih je bil z delovanjem mednarodnih sil sam konflikt zaustavljen, nič ali pa zelo malo pa je bilo narejenega v smeri same razrešitve konflikta, kar je bila največja slabost mirovnih operacij prejšnjih generacij (Jelušič 2005, 20–25).

Tukaj naletimo tudi na koncept graditve pozitivnega in negativnega miru (Jelušič 2005, 20–25). Lahko bi torej dejali, da so začetne operacije za ohranjanje miru operacije za graditev negativnega miru, pri katerem je intenzivnost in pojavnost samega fizičnega nasilja močno zmanjšana, hkrati pa se ohranja strukturno nasilje in prihaja do stagnacije v razvoju; nove, operacije tretje generacije ali politične operacije pa so zaradi celostne usmeritve v graditev miru osnova za nastanek in razvoj trajnejšega pozitivnega miru (Grošelj 2007, 64–90).

3.2 MEDNARODNE OPERACIJE IN MISIJE TER ZVEZA NATO

Konec hladne vojne je poleg političnih sprememb prinesel tudi spremembe na področju kolektivne varnosti. Zveza NATO, ki je bila ustanovljena za zaščito zahodnih držav pred vojaško močjo Sovjetske zveze, je s propadom Varšavskega pakta izgubila svoj namen. Posledično se je koncept delovanja NATA preusmeril na novo vrsto groženj, ki so prihajale s strani držav, ki so ostale na pogorišču nekdanje SZ, t. i. države na prehodu. Posledica je bilo snovanje novega strateškega koncepta, ki bi omogočil delovanje zveze NATO tudi preko meja zavezništva.

Leta 1991 sprejet nov strateški koncept tako temeljne naloge zavezništva definira kot:

1. Varnost – zagotavljanje enega od nujnih temeljev za stabilno okolje v Evropi, temelječe na rasti demokratičnih inštitucij in zavezanosti miroljubnemu reševanju sporov, v katerem nobena država ne bo zmožna izvajati zastraševanja ali prisile nad katerokoli drugo državo ali vsiliti hegemonije z grožnjo uporabe sile.

2. Posvetovanje – zagotavljanje transatlantskega foruma za posvetovanje med zaveznicami glede kakršnihkoli problemov, ki zadevajo njihove vitalne interese, vključno z dogodki, ki predstavljajo tveganje za njihovo varnost, ter za ustrezno koordinacijo njihovih prizadevanj na področjih, ki zadevajo vse.
3. Odvrčanje in obramba – odvrčanje in obramba v primeru kakršnekoli grožnje agresije na ozemlje katerekoli zaveznice.
4. Ohranjanje strateškega ravnotežja – ohranjanje strateškega ravnotežja v Evropi (21. člen)(NATO 1991).

Mednarodne operacije in misije niso bile izrecno omenjene kot ena izmed temeljnih dejavnosti NATA, vendar pa je novi strateški koncept dopuščal, da so lahko članice pozvane da sodelujejo pri prizadevanjih h globalni stabilnosti in miru z zagotavljanjem sil za operacije ZN. Pri samem izvajanju mednarodnih operacij in misij se je uveljavilo načelo, da mandat za operacijo zagotovita bodisi ZN ali OVSE, ki nato za izvedbo operacije sodelujeta z zvezo NATO.

NATO (2001) opredeljuje operacije v podporo miru glede na VI., VII., in VIII. poglavje UL ZN, natančneje pa so opredeljene v dokumentu "AJP – 3.4.1. Peace Support Operations".

NATO operacije v podporo miru uvršča med operacije, ki sodijo izven okvira, ki ga določa 5. člen Severnoatlantske pogodbe. Poleg operacij v podporo miru mednje sodijo še podpora zaščiti in reševanju v primeru naravnih in drugih nesreč, iskanje in reševanje, podpora neoboroženim evakuacijam, vojaško pomoč, izvleka, podpora civilnim oblastem in krepitev sankcij.

Operacije v podporo miru se po tipologiji zveze NATO delijo na:

1. Operacije preprečevanja konfliktov (Conflict Prevention), katerih dejavnosti obsegajo opozarjanje na pojav možnih kriznih situacij, nadzor nad spoštovanjem sporazumov,

usposabljanje varnostnih sil, preventivno razmestitev sil na krizna področja in izvajanje blokad in sankcij.

2. Operacije za vzpostavljanje miru (Peacemaking Operations), ki temeljijo na uporabi diplomatskih sredstev, kot so diplomatski pritiski, arbitraža, mediacija, mednarodna izolacija in sankcije proti agresorju pa tudi posredna in neposredna uporaba vojaških sil.

3. Operacije za ohranjanje miru (Peacekeeping Operations) potekajo z namenom nadzorovanja spoštovanja in izvajanja mirovnih sporazumov v okviru mandata ZN v skladu z VI. poglavjem UL ZN, nevtralnost mirovnih sil je izjemnega pomena, saj je agresivno delovanje omejeno le na samoobrambo.

4. Operacije za vsiljevanje miru (Peace Enforcement Operations). Mandat za operacijo za vsiljevanje miru se dodeli v skladu z načeli v VII. poglavju UL ZN, najpogosteje pa se samo delovanje začne s sankcijami proti stranem v konfliktu, kot so prekinitev diplomatskih in ekonomskih odnosov, cestnih, železniških, pomorskih, zračnih in telekomunikacijskih povezav, pri nadaljnji eskalaciji pa VS regionalni organizaciji, ki izvaja operacijo, po 24. členu UL ZN dodeli mandat za uporabo zračnih, pomorskih in kopenskih sil za vzpostavitev mednarodnega miru in varnosti. Za izvajanje teh operacij ni potrebno soglasje strani konfliktu, prav tako je dovoljena uporaba agresije za dosego ciljev operacije, za samo uspešnost pa je potrebno tudi delovanje na civilnem področju, kar omogoča stabilnejši in trajnejši mir po koncu operacije.

5. Operacije za izgradnjo miru (Peace building) ponavadi predstavljajo zadnji del v poteku mirovnih operacij na kriznem področju, glavni namen je izgradnja trajnega miru, temelji pa na aktivnostih civilnih in vojaških strokovnjakov, ki prihajajo tako s strani sodelujočih držav kot s strani raznih organizacij za pomoč pri zagonu političnih, socialnih, ekonomskih in vojaških institucij, ki so bile uničene v času trajanja krize.

Na tej točki je stalno prisotna tudi nevarnost upada zanimanja in sodelovanja mednarodne skupnosti pri delovanju na prizadetem področju, saj kriza navadno ne predstavlja več konkretne grožnje članicam mednarodne skupnosti. Pri obnovi infrastrukture in sistemov na kriznem področju se pojavi tudi sprememba v sestavi

operacije, saj se poudarek z vojaškega delovanja prenese na novo vrsto udeležencev v operacijah, in sicer na civilne funkcionalne strokovnjake, ki, za razliko od vojaških sil, že v osnovi posedujejo specifična strokovna znanja, ki so ključnega pomena pri obnovi prizadetega področja.

6. Operacije zagotavljanja humanitarne pomoči (Humanitarian Relief) so namenjene pomoči ljudem na prizadetem področju in so pogosto prve na prizadetem področju, njihovo delovanje ni nujno vezano na izvajanje operacije v podporo miru, saj jih lahko izvajajo tudi organizacije brez mandata ZN, kar jim pogosto daje nov nivo legitimnosti.

Ta ločitev pa ima tudi negativne posledice za organizacije, ki zagotavljajo humanitarno pomoč, saj se na kriznem področju nahajajo brez zaščite in podpore vojaških sil ter tako predstavljajo lahko tarčo za strani, ki so udeležene v konfliktu. Poleg tega se brez koordinacije z vojaškimi elementi operacije lahko zgodi, da postanejo žrtve "prijateljskega ognja", če se nahajajo na področju, kjer vojaške sile izvajajo bojne operacije.

Sodelovanje med nevladnimi organizacijami in elementi operacije pa po drugi strani omogoča učinkovitejše delovanje obeh strani, saj si lahko pomagajo med seboj pri izvajanju svojih dejavnosti (Zandee 1999; Jelušič in Vegič 2005, 79–95; Pipenbaher in Jazbec 2005, 108–117; Pipenbaher in Jazbec 2009, 28–48).

4 CIVILNO-VOJAŠKO SODELOVANJE CIMIC/CVS

Civilno-vojaško sodelovanje je stalni element, ki spremlja vojaške sile od samega nastanka. Kljub želji in prepričanju vojaških poveljnikov o samostojnosti vojaških sil so te vedno povezane s civilnim prebivalstvom. Civilno prebivalstvo predstavlja osnovo, iz katere se novačijo novi vojaki, gospodarstvo in kmetijstvo pa predstavljata nujno potrebno oskrbo za vojaški sistem tako v materialu kot v finančnih virih.

Najpomembnejša lastnost civilne sfere je, da daje vojski legitimnost in namen. Vojska za upravičevanje svojega obstoja potrebuje civilno prebivalstvo mnogo bolj, kot pa civilno prebivalstvo potrebuje vojsko (Jelušič 1997). V spremembi, ki je nastala v svetu v zadnjih tridesetih letih, je s stališča dela civilne javnosti vojska postala predvsem nepotrební porabnik proračunskih sredstev, saj se je po njihovem mnenju količina groženj, na katere lahko vpliva vojska, navidezno zmanjšala (Malešič in Jelušič 2005, 117–128). Vojska se je temu spremenjenemu okolju prisiljena prilagoditi, da lahko upraviči svoj obstoj. Svoje delovanje in obstoj lahko vojaške organizacije upravičijo na različne načine, preko medijskih propagand, ki prikazujejo vojaško in tehnološko moč države (Rusija, Kitajska, Severna Koreja), kot povečevanje služenja v uniformi in superiornost svojih vojaških sil, ki se žrtvujejo tako za svojo državo kot celotno mednarodno skupnost (ZDA), a najpogostejši način je širitev sfere delovanja.

Razvoj vojske je šel vse od organizacije za socializiranje in izobraževanje, ki je s svojo kulturo postala združevali element, kot v primeru bivše Jugoslovanske ljudske armade, do delovanja v primeru naravnih nesreč doma in v tujini. V vseh teh primerih vojska preseže svojo osnovno nalogo in pridobi nove zadolžitve. Takšno delovanje opraviči obstoj in poveča legitimnost vojske, hkrati pa pride do neposrednega stika med civilno in vojaško sfero in posledično različnih oblik civilno-vojaškega sodelovanja (Jelušič 1997).

Vendar pa se bom za potrebe te naloge osredotočil na civilno-vojaško sodelovanje (CIMIC) v okviru MOM.

Ker že star pregovor pravi, da kar je za nekoga nesreča, je za drugega priložnost, je potrebno upoštevati dejstvo, da na kriznem področju iz takšnih in drugačnih razlogov deluje več med seboj neodvisnih akterjev, od lokalnih posameznikov in organizacij do različnih nevladnih, vladnih, mednarodnih in drugih organizacij, ki imajo lahko načeloma podobne cilje, a navadno različne sisteme delovanja. Za zagotovitev uspešnega delovanja v MOM ter doseganje zastavljenih ciljev mora poveljstvo MOM kot primarni akter vzpostaviti stik in gojiti dobre odnose z ostalimi akterji, ta pristojnost pa ponavadi pade na ramena ljudi, zadolženih za CIMIC.

Dejstvo je, da večina neodvisnih humanitarnih organizacij goji odklonilen odnos do oboroženih sil, ki so najbolj očitni izvajalec mednarodnih operacij in misij. Hkrati pa civilisti zaradi zunanje podobe in nastopa lažje navežejo odnose s civilnim prebivalstvom kot pa z oboroženi vojaki (Zajc 2012, 67–86).

Kljub temu, da pripadniki, zadolženi za CIMIC, nimajo nikakršne pristojnosti pri delovanju teh neodvisnih organizacij, imajo nalogo, da po svojih najboljših močeh pomagajo pri sodelovanju in koordinaciji pri delovanju teh organizacij. In čeprav bi lahko dejali, da je vojska kot organizacija, ki temelji na hierarhiji in natančni organizaciji, kot naročena za takšno delovanje, so v teh primerih ponavadi primernejši civilni strokovnjaki z ustreznimi kompetencami in fleksibilnostjo v načinu pristopa k reševanju problemov.

Kot pa je pri organizacijah, ki delujejo v mednarodnih operacijah in misijah, v navadi, tudi tu ne moremo brez samosvojih definicij, kaj CIMIC je.

Definicija OZN tako pravi: >>Civilno-vojaško sodelovanje je sistem komunikacije in sodelovanja, ki vključuje izmenjavo informacij, pogajanja, vzajemno podporo, skupno načrtovanje in preprečevanje konfliktov med pripadniki OS, humanitarnimi organizacijami in drugimi agencijami ter lokalnim okoljem z namenom dosege skupnih ciljev<< (OZN 2002).

Definicija NATA trdi: >>Civilno-vojaško sodelovanje je koordinacija in kooperacija med poveljnikom in predstavniki civilne skupnosti, narodom, lokalno oblastjo,

mednarodnimi, vladnimi in nevladnimi organizacijami z namenom podpirati cilje misije<< (NATO 2003).

Definicija EU pa se glasi: >>Civilno-vojaško sodelovanje je koordinacija in kooperacija med EU izvajalci operacije kriznega odzivanja in zunanji akterji (narod, lokalne oblasti, mednarodne, vladne in nevladne organizacije) z namenom podpirati cilje misije<< (EU 2002).

Namen CIMIC lahko tako razdelimo na dva osnovna cilja: prvi namen je vzpostavitev dobrih odnosov med različnimi akterji na področju izvajanja mednarodne operacije in misije, drugi namen pa je vzpostavitev pogojev, ki bodo omogočali doseg ciljev

Glede na vse dolžnosti, ki jih ima poveljnik, pridemo do preprostega zaključka, da število akterjev na področju mednarodne operacije in misije onemogoča poveljniku, da bi samostojno vzpostavil stike s temi akterji in usklajeval vse ponavadi nasprotujoče si zahteve. V ta namen se te dolžnosti prenesejo na CIMIC, kar poveljniku mednarodne operacije in misije omogoči, da se osredotoči na svojo primarno nalogo, to je zagotavljanje varnega in stabilnega okolja.

CIMIC je torej funkcija, ki v okviru vojske skrbi za pomoč pri odpravi tekmovalnosti med akterji na območju MOM, za uravnavanje prejemanja humanitarne pomoči in za določanje prednosti pri oblikovanju vojaških odgovorov na zahteve civilnega okolja.

Poseben pomen pri razvoju CIMIC lahko zasledimo v misijah IFOR in SFOR v Bosni in Hercegovini. Tu lahko zasledimo spremembo fokusa CIMIC z upravljanja civilne podpore v pomoč vojaškim operacijam, ki je prevladovalo od konca hladne vojne, do upravljanja vojaške podpore civilnim operacijam (Zandee 1999). Pomembnost CIMIC za opravljanje mednarodnih operacij in misij zveze NATO je vidna tudi v načelih, po katerih ta opravlja zastavljene naloge.

5 MEDNARODNE OPERACIJE IN MISIJE ZVEZE NATO IN CIMIC

Mednarodne operacije in misije zveze NATO so danes eden glavnih elementov za preprečevanje konfliktov na kriznih področjih. Zveza NATO je kot mednarodna organizacija, specializirana za delovanje na področju varnosti, tako največkrat izbrana za izvajanje mednarodnih operacij in misij, na področjih, ki so v interesu držav članic severnoatlantskega zavezništva.

Prav ta raznolika sestava pa predstavlja največjo prednost in hkrati tudi slabost te organizacije. Zaradi kompleksnih političnih odnosov, mednarodne strukture in potrebe po legitimnosti operacije pomenijo velikanski pritisk na poveljnika MOM. Poleg dela vojaškega poveljnika, ki ga prinese aktivno delovanje vojaških sil na kriznem področju, mora opravljati tudi delo civilnega administratorja, ki ureja delovanje civilnih akterjev znotraj misije. Ima vlogo diplomata, ki je odgovoren za odnose med člani misije, lokalnim prebivalstvom in oblastmi ter vladami držav, ki so prispevale zmogljivosti za potrebe MOM. Za uspešno opravljanje zastavljenih nalog in izpolnjevanje vseh zahtev, ki jih od poveljnika MOM zahteva tako lokalna kot mednarodna družba, je pomembno, da se pri svojem ravnanju drži načel, ki opredeljujejo delovanje NATO v MOM. Ta načela so povzeta iz "*AJP – 3.4.1, Peace Support Operation (PSO)*" NATO 2001):

- Načelo nepristranskosti: to načelo zahteva enakovredno obravnavo vseh strani v sporu, tudi v primerih, ko se proti njim uporablja sila ali ko te strani delujejo proti mandatu mirovnih sil. To načelo ni enako nevtralnosti.
- Načelo privolitve: Privolitev ne obsega več le formalnega podpisa mirovnega sporazuma in soglasja k prihodu mirovnih sil, ampak vsebuje tudi nove dejavnosti, kot so promocijske aktivnosti, s katerimi se pridobiva interes in podpora mednarodnih akterjev, javnosti ter lokalnega prebivalstva.
- Načelo omejitev pri uporabi sile: To načelo določa obliko, omejitve in pogoje uporabe sile na področji MOM. Uporabljen sila mora biti v skladu z okviri mednarodnega prava, prava države, v kateri se izvaja MOM, prava držav članic, ki sodelujejo v operaciji in misiji, v skladu z začetno direktivo

Severnoatlantskega sveta in direktivo o pravilih uporabe sil (angl. Rules of Engagement – ROE).

- Načelo cilja ali končnega stanja: To načelo določa cilje MOM. Ti cilji so tako vojaškega kot civilnega značaja.
- Načelo stanovitnosti in dolgoročnosti: To načelo se nanaša na razliko v času pri doseganju civilnih in vojaških ciljev. Doseganje civilnih ciljev je dolgotrajnejši postopek od doseganja vojaških ciljev, zato je potrebno pripraviti ustrezen operativni načrt za lažjo in usklajeno izvedbo nalog MOM.
- Načelo enotnosti sil: To načelo zahteva uporabo dialoga in skupnega konsenza vseh udeležencev MOM za doseg zastavljenih ciljev.
- Načelo prožnosti: To načelo zahteva samoiniciativno in fleksibilno delovanje poveljnikov MOM ob problemih pri opravljanju svojih nalog.
- Načelo legitimnosti: To načelo zahteva podporo mednarodne skupnosti, sodelujočih držav in strani v sporu ter civilnega prebivalstva za uspešno delovanje sil v MOM.
- Načelo varnosti: To načelo zahteva zagotovitev potrebnih sil za zagotavljanje tako lastne varnosti kot tudi varnosti civilnih elementov v MOM. Prav tako je potrebno poskrbeti za preverjanje najetih varnostnih sil.
- Načelo kredibilnosti: To načelo zahteva ustrezno usposobljenost sil v MOM za izvajanje nalog. Stopnja kredibilnosti je odvisna od profesionalnega in učinkovitega delovanja skozi celoten potek MOM.
- Načelo medsebojnega spoštovanja: To načelo zahteva spoštovanje zakonodaje in običajev države, kjer poteka MOM. Ustrezno izvajanje tega načela olajša sodelovanje z civilno skupnostjo in stranmi v sporu.
- Načelo preglednosti operacij: To načelo zahteva pregleden in razumljiv koncept delovanja sil v MOM ter posledično uspešno izpolnjevanje mandata.
- Načelo svobode gibanja: To načelo določa, da je vsakršno omejevanje gibanja sil v MOM potrebno reševati s pogajanjem, če pa to ne zaleže, se ob dopuščanju mandata lahko za doseg prostega gibanja uporabi tudi sila.
- Načelo civilno-vojaškega sodelovanja (CIMIC) in povezav. To načelo se nanaša na CIMIC kot ključno funkcijo v poveljstvih in enotah, preko katere se vzpostavljajo vse povezave, usklajevanje in sodelovanje poveljstev mirovni sil s

številnimi civilnimi dejavniki na območju mednarodne operacije in misije. CIMIC z medsebojnim spoštovanjem, povezavami, standardizacijo podpore in vplivom na morebitna podvajanja vključitve civilnih virov neposredno prispeva k uspešnemu doseganju ciljev, zastavljenih v mandatu (NATO 2001; Pipenbaher 2009, 16–19).

Opazimo lahko, da so v vseh načelih vključeni elementi civilne družbe. Na podlagi tega lahko sklepamo, da je CIMIC integralni element MOM. Pomembnost CIMIC je vidna tudi v tem, da je razvoj skupnih zmogljivosti CIMIC del razvojne vizije NATO do 2015. Samo izvajanje CIMIC v okviru NATO je določeno v doktrini civilno-vojaškega sodelovanja, ki vsebuje dve vrsti načel. Ker CIMIC deluje na relacijah Vojska–CIMIC in CIMIC–Civilna javnost, je ta proces potrebno uskladiti glede na specifične potrebe vsake skupnosti ter tako omogočiti uspešno delovanje in opravljanje zadanih nalog. Ti dve vrsti načel so Načela, ki določajo vojaško upravljanje CIMIC in usmerjajo notranje vojaške procese in Načela, ki urejajo civilno-vojaške odnose.

5.1 NAČELA, KI DOLOČAJO VOJAŠKO UPRAVLJANJE CIMIC IN USMERJAJO NOTRANJE VOJAŠKE PROCESSE

Načela, ki določajo vojaško upravljanje CIMIC in usmerjajo notranje vojaške procese, zagotavljajo osnovo za vzpostavitev načrtov delovanja sil CIMIC ter urejanja izvedbe teh načrtov, so povzeta iz *"AJP - 9 Nato Civil-Military Co-operation (CIMIC) Doctrine"* (NATO 2003).

- Načelo primarnosti poslanstva in nalog pomeni, da delovanje sistema CIMIC poveljniku kontingenta omogoča dvostransko komunikacijo s civilnimi dejavniki v okolju, kjer deluje. Ta proces mu omogoča, da lahko svoje delovanje prilagodi specifičnim potrebam in zahtevam, ki jih predstavljajo lokalni civilni akterji.

Prav tako lahko lokalne civilne oblasti na ta način zaprosijo za civilno in vojaško podporo poveljnika. Odločitev poveljnika je tako pogojena s strani lokalnih civilnih akterjev, omejenostjo virov, ki so mu na voljo, zastavljenih vojaških

nalog in zahtevami mednarodnih civilnih agencij.

Vse naloge, ki jih na lokalni ravni opravljajo poveljniki, zadolženi za dejavnosti CIMIC, morajo biti v soglasju z navodili in priporočili nadrejenih poveljstev CIMIC. Namen tega usklajevanja je preprečitev morebitnega spornega in neproduktivnega delovanja, ki bi potencialno ogrožalo zastavljene dolgoročne cilje mednarodne operacije in misije.

- Načelo poveljnikovega usmerjanja predstavlja zadolžitev vseh poveljnikov, da sodelujejo pri usmerjanju delovanja sistema CIMIC in pri tem upoštevajo učinke vojaškega delovanja na civilno okolje in obratno.

- Načelo ekonomičnosti pomeni dolžnost poveljnika, da ustrezno razporedi svoje že po naravi omejene vojaške vire tako na zagotavljanje izpolnjevanja zastavljenih vojaških ciljev in po potrebi za opravljanje nevojaških nalog.

Pri tem je pomembno, da se izognemo pojavu dolgotrajne odvisnosti civilnega prebivalstva od virov, ki so primarno namenjeni delovanju vojaških sil. Takšna odvisnost ni zaželena, saj poleg dodatnega pritiska na logistične službe predstavlja tudi manjšo motivacijo za ponovno vzpostavitev civilnih sistemov na kriznem področju.

Potrebno pa se je zavedati, da je na področju delovanja vojaških sil CIMIC pogosto edini sposoben zagotavljati potrebno pomoč in preskrbo civilnega prebivalstva tako z izgradnjo potrebne infrastrukture in neposredno materialno pomočjo kot s svojim strokovnim delovanjem za ponovno vzpostavitev ustreznih civilnih služb.

CIMIC pri tem predstavlja tudi obliko nadzora nad delovanjem civilnih služb in mednarodnih agencij, saj bi te s svojim neustreznim izvajanjem nalog lahko kontraproduktivno vplivale na odnose med civilnimi akterji in vojaškimi silami ter tako zavirale izpolnjevanje zastavljenih ciljev mednarodne operacije in misije.

- Načelo določanja prednosti in osredotočanja določa delovanje poveljnika v smeri, da svoje omejene vojaške vire skrbno omeji na naloge, ki doprinesejo k doseganju zastavljenih ciljev in pozitivnim odnosom med vojaškimi silami in civilnim prebivalstvom ter akterji.

- Načelo pravne obveznosti in humanitarne pozornosti pomeni, da je poveljnik pravno obvezan, da je njegovo delovanje usklajeno z določbami mednarodnega humanitarnega prava ter da zagotavlja spoštovanje človekovih pravic vseh skupin in posameznikov na kriznem področju (NATO 2003; Pipenbaher 2009, 22–23).

5.2 NAČELA, KI USMERJAJO CIVILNO-VOJAŠKE ODNOSE

Načela, ki usmerjajo civilno-vojaške odnose, so povzeta iz "*AJP - 9 Nato Civil-Military Co-operation (CIMIC) Doctrine*"(NATO 2003) in vsebujejo naslednje elemente:

- Načelo kulturne zavesti pomeni, da je naloga CIMIC, da v svoje usposabljanje vpelje skrb za razvoj in ohranjanje občutka za lokalne običaje, kulturo in način življenja. Zavedanje in spoštovanje teh običajev morata biti vpeljana v celotno strukturo sil, ki delujejo na kriznem področju. Priprave in izobraževanje za ustrezno delovanje pripadnikov mirovnih sil je temeljnega pomena v vseh mednarodnih operacijah in misijah, saj bi kršenje lokalnih predpisov ter običajev v politično, gospodarsko in socialno izredno nestabilnem okolju lahko resno ogrozilo možnosti za uspeh pri doseganju ciljev mednarodne operacije in misije ter povečalo stopnjo ogrožanja za vpletene akterje.

- Načelo skupnih ciljev pomeni, da se je potrebno zavedati primata vojaških sil pri delovanju na kriznem področju. Dejavnosti, ki jih lahko opravljajo različne organizacije na kriznem področju, lahko posredno ali neposredno negativno vplivajo na uspešnost delovanja mirovnih sil. Zaradi tega je pomembno, da se vse ostale civilne akterje in organizacije seznanijo s cilji in principi delovanja

vojaških sil.

Vzpostavitev sistema, ki omogoča vzdrževanje in krepitev stalnih odnosov med civilno in vojaško sfero, je zato nujnega pomena za hitro in učinkovito delovanje v hitro spreminjajočih se okoliščinah.

Hkrati pa je zaradi osredotočenosti civilnih organizacij na različne cilje naloga CIMIC tudi to, da predstavlja komunikacijski kanal med temi akterji za uspešno in učinkovito doseganje zastavljenih ciljev.

- Načelo deljene odgovornosti temelji na dejstvu o diferenciaciji v delovanju med civilnimi akterji, ki so prisotni na področju, kjer se izvaja mednarodna operacija in misija.

Zaradi potrebe po sodelovanju med vojaški silami in civilnimi akterji je potrebna temeljita analiza ciljev, hkrati pa tudi dogovarjanje o različnih pristojnostih pri izvajanju prenosa nalog in funkcij, ki so začasno pod nadzorom vojaških sil, nazaj na pristojne civilne organizacije in strukture.

S tem je zmanjšana možnost nesporazumov in morebitnih konfliktov, ki bi oteževali in zavirali normalizacijo razmer na kriznem področju.

- Načelo privolitve ali soglasja pomeni, da je poudarek pri delovanju CIMIC predvsem na zagotavljanju iniciative za prostovoljno sodelovanje civilnih organizacij in ostalih akterjev. Kljub temu, da obstaja možnost za določeno obliko prisilnega sodelovanja, je tako sodelovanje v najboljšem primeru nezadovoljivo in v najslabšem obsojeno na uspeh in celo na propad mednarodne operacije in misije.

Prihaja tudi do odpovedi prostovoljnega sodelovanja iz takšnih in drugačnih razlogov, ki se pogosto zdijo banalni, zato je pomembno, da se veliko pozornosti posveča tudi pripravi poveljnikov na takšne situacije, ki so lahko zelo

frustrirajoče in zahtevajo veliko dela, potrpežljivosti in energije za ponovno vzpostavitev sodelovanja.

- Načelo preglednosti predpostavlja, da si mora CIMIC stalno prizadevati za odprto komunikacijo med vsemi akterji, vključenimi v izvajanje mednarodne operacije in misije. Le na podlagi odkrite komunikacije lahko pride do zaupanja med temi akterji, kar je zaradi različnega okolja izvora, političnega ozadja vojaške komponente, kulturnih in drugih vidikov zelo pomemben element. CIMIC si mora tako stalno prizadevati, da je legitimen in verodostojen vir informacij, ki so potrebne za učinkovito opravljanje zadanih nalog tako vojaškega kontingenta kot civilnih organizacij.

- Načelo zagotavljanja učinkovitih komunikacij predstavlja temelj za zaupanje med posameznimi akterji, ki so vključeni v izvajanje mednarodne operacije in misije. Pri tem je pomembno, da CIMIC upošteva razlike med delovanjem vojaških in civilnih organizacij ter tako predstavlja most, ki povezuje te akterje. Za uspešno sodelovanje je pomembno, da ti komunikacijski kanali potekajo na vseh nivojih tako civilnih kot vojaških organizacij.

Sile CIMIC so primarno oblikovane v podporo poveljniku mednarodne operacije in misije. Njihov obseg in čas delovanja sta določena glede na konkretne razmere na področju izvajanja mednarodne operacije in misije, kot so narava nalog, ki jih morajo opravljati, in zmožnost zagotovitve zadostne varnosti pri opravljanju teh nalog (NATO 2003; Pipenbahr 2009, 2–24).

CIMIC tako predstavlja most, ki omogoča lažjo komunikacijo na relaciji civilna skupnost–vojska. S svojim delovanjem omogoča uskladitev skupnih interesov ter kooperacijo med vojaškim elementom misije, številnimi organizacijami, ki delujejo na kriznem področju, in lokalnim prebivalstvom.

Skladno s tem se mora CIMIC ustrezno prilagoditi za vsako posamezno mednarodno operacijo in misijo, kar predstavlja odklon v primerjavi z relativno stalnim sestavom

vojaških sil. Sestava CIMIC je tako izjemno fleksibilna, vseeno pa vsebuje določene stalne elemente, ki so potrebni za učinkovito delovanje. Ti elementi morajo tako obsegati vse dejavnosti, ki pripadnikom, zadolženim za CIMIC, omogočajo hitro in učinkovito opravljanje zastavljenih nalog. Ti elementi vsebujejo:

5.3 ŠTABNI ORGANI CIMIC

Osnovna zahteva za izvajanje nalog s strani CIMIC predstavlja usposobljene štabne organe CIMIC, ki so sestavni del poveljstva na vseh ravneh. Velikost in notranja organizacija se v skladu z raznolikostjo nalog in trenutne situacije spreminjata od poveljstva do poveljstva. Organi CIMIC vključujejo tudi častnike za povezave (angl. Liaisons Offices – LOS), ki med mednarodnimi operacijami in misijami sodelujejo z civilnimi organizacijami in agencijami, da bi omogočili dobre odnose med njimi, vojaškimi silami in civilnim okoljem (Pipenbaher 2009, 25; CCOE 2012; NATO 2012).

5.4 SKUPINE CIMIC (PODPORNE ENOTE CIMIC)

Skupina CIMIC se lahko razvije v skupnem področju mednarodne operacije in misije ali regiji kot nacionalni kontingent ali pa kot zavezniška skupina večnacionalne sestave. Skupina mora biti usposobljena za uporabo taktike, tehnike in postopkov CIMIC.

Zaželeno je, da skupina CIMIC vključuje osebje s strokovnim znanjem, predvsem s področij javne uprave, civilne infrastrukture, humanitarne pomoči, zdravstva, gospodarstva, vključno s kmetijstvom in preskrbo ter s področja kulturnih odnosov. Poveljnik mednarodne operacije in misije pa ima pooblastilo, da za opravljanje nalog CIMIC določi tudi druge enote po lastni presoji, čeprav takšno delovanje predstavlja vprašanje o uspešnosti teh nadomestnih enot (Pipenbaher 2009, 25; CCOE 2012; NATO 2012).

5.5 CIVILNI FUNKCIONALNI STROKOVNJAKI/FUNKCIONALNI STROKOVNJAKI

Civilni funkcionalni strokovnjaki so civilisti s specifičnim znanjem določenega področja, a niso sestavni del oboroženih sil v MOM, niti nimajo vojaškega znanja. Funkcionalni strokovnjaki so lahko tako civilne osebe z vojaškim znanjem (rezervisti) kot vojaške osebe s civilnim znanjem, ki so napotene na območje, kjer potekajo mednarodne operacije in misije, ko je potrebno njihovo specifično znanje. Z sodelovanjem CFS in FS tako izboljšamo učinkovitost delovanja CIMIC, saj pride do boljšega izkoriščanja tako civilnih kot vojaških zmogljivosti (Pipenbaher 2009, CCOE 2012; NATO 2012).

Njihova dolžnost je izvajanje nalog, ki so bile določene pri pripravi ocene območja mednarodne operacije in misije. Število in področja delovanja funkcionalnih strokovnjakov se spreminjajo glede na izražene potrebe in razpoložljive zmogljivosti za njihovo zagotovitev.

Za izvajanje svojih zadolžitev so angažirani tako dolgo, dokler se pojavljajo naloge, pri katerih so potrebna njihova specifična znanja. Pogoji za zaposlitev civilnih funkcionalnih strokovnjakov so določeni na podlagi pravnih zahtev in norm, ki veljajo v državah donatoricah, ki jih napotijo na področje, kjer potekajo mednarodne operacije in misije. Te države lahko oblikujejo tudi ekspertne skupine civilnih funkcionalnih strokovnjakov, katerih namen je priprava analiz in projektov. Med primarnimi nalogami civilnih funkcionalnih strokovnjakov je tudi nudenje pomoči poveljniku CIMIC in njegovemu štabu pri pripravi ocen, nasvetov in analiz glede aktivnosti ter sodelovanje pri načrtovalnih postopkih in uresničevanje, spremljanje in usklajevanje posebnih projektov CIMIC (Pipenbaher 2009, 25–26; CCOE 2012; NATO 2012).

5.6 CENTRI CIMIC

Centri CIMIC so lokacije, kjer poteka komunikacija med akterji v MOM, torej vojsko, civilnimi organizacijami in lokalnimi oblastmi in prebivalstvom. Centri so locirani

glede na možnosti dostopa. Če varnostne razmere to dovoljujejo, je zaželeno, da so ti centri izven vojaških taborov (Pipenbaher 2009, 26).

Priporočljivo je, da so zaradi lažje komunikacije in koordinacije postavljeni v bližini vodilnih agencij in mednarodnih vladnih organizacij ter pomembnejših nevladnih organizacij. Primarna naloga centrov je ustvarjanje in vzdrževanje komunikacijskih kanalov za izmenjavo informacij, svetovanje in koordiniranje o potencialni vojaški pomoči za potrebe delovanja civilnih organizacij, krepitev legitimnosti sil MOM pri prebivalstvu in obstoječih oblasteh ter posredovanje informacij in poročil poveljstvu skupine CIMIC (Pipenbaher 2009, 26; CCOE 2012; NATO 2012).

Sestave CIMIC že pred začetkom izvajanja mednarodne operacije in misije z ocenami civilnega okolja sodelujejo pri pripravah zavezniške vojske za delovanjem v civilnem okolju operacije v podporo miru, v katerem se bo le-ta izvajala (Pipenbaher 2009, 26; CCOE 2012; NATO 2012).

6 DELOVANJE CIMIC

Same priprave na mednarodno operacijo in misijo obsegajo načrtovaje, svetovanje poveljniku, izobraževanje in usposabljanje, sestav in logistično podporo silam, ki so namenjene za delovanje v MOM.

CIMIC v fazi načrtovanja najprej pripravi oceno, ki predstavlja enega od temeljev za načrt MOM. V oceno so vključeni številni podrobni podatki, ki se nanašajo na politično in kulturno zgodovino, stanje nacionalnih in lokalnih oblasti ter civilne administracije in javnih služb, potrebe in gibanje civilnega prebivalstva, mandate, zmogljivosti lokalne infrastrukture, namene mednarodnih in nevladnih organizacij, stanje gospodarstva, kmetijstva ter trgovine in nenazadnje mišljenje in sprejemanje ali odpor civilnega prebivalstva (Pipenbaher 2009, 27).

Sočasno se pripravi tudi priporočila in nasvete za poveljnika bodoče MOM. Nastala ocena je tudi podlaga za pripravo in izvajanje izobraževalnih programov za poveljnike in njihove štabe ter enote, kar jim omogoča, da do potankosti spoznajo socialne, kulturne in ostale okoliščine na območju načrtovanega izvajanja MOM.

Med samim izvajanjem MOM je glavna naloga CIMIC zagotavljanje učinkovitega civilno-vojaškega sodelovanja v podporo poveljniku pri izvajanju operacije. Naloge, ki jih opravlja CIMIC, so predvsem zagotavljanje komunikacije z vsemi civilnimi dejavniki, izmenjava informacij, usklajevanje na vseh ravneh, pospeševanje sprejema dogovorov in sporazumov za sodelovanje, dejavnosti in projekti za zapolnitev praznine pri zagotavljanju nujnih potreb prebivalstva ter stalno dopolnjevanje ocen CIMIC.

Med tranzicijo naloge CIMIC sestavlja zaključevanje tekočih projektov in tekoča predaja nalog odgovornim civilnim organizacijam.

Civilni funkcionalni strokovnjaki lahko s svojim specifičnim znanjem in izkušnjami aktivno sodelujejo v vseh naštetih fazah MOM (Pipenbaher 2009, 26–27; CCOE 2012; NATO 2012).

6.1 SODELOVANJE CIMIC S CIVILNIM OKOLJEM.

Samo delovanje na relaciji CIMIC–civilno okolje lahko razdelimo na tri dele, ki določajo obliko in način delovanja CIMIC.

6.1.1 Potek operacije in stopnja uničenja na področju operacije v podporo miru

Na območju, kjer poteka operacija, se pojavljajo kompleksni večdimenzionalni problemi, ki med drugim obsegajo uničeno infrastrukturo, degradirano okolje, prekinjeno delovanje organov civilne oblasti in javnih služb, revščino in pomanjkanje, uničeno ekonomsko infrastrukturo, neobstoječ ali pomanjkljiv sistem zdravstvene oskrbe, medetnične, kulturne in medverske napetosti, množične migracije prebivalstva, kršenje temeljnih človekovih pravic, širjenje kriminala, legalne in nelegalne oborožene skupine ter številne mednarodne, vladne in nevladne organizacije z raznolikimi cilji in sistemi delovanja.

Od presoje teh in ostalih razmer in predlogov ter analize s strani CIMIC bo odvisen operativni pristop, ki ga bo z namenom doseganja zastavljenih ciljev, kot sta stabilizacija razmer in zagotovitev stalnega miru, določil poveljnik mirovnih sil (Pipenbaher 2009, 28; CCOE 2012; NATO 2012).

6.1.2 Usklajevanje uporabe lokalnih civilnih virov

Na območju delovanja mirovnih sil so viri omejeni, lahko kot posledica krize, nerazvite ali uničene infrastrukture ali pa značilnosti lokalnega okolja. Osnovne dobrine, kot so pitna voda in prehrana, gorivo, namestitveni objekti, komunikacije, komunalna, zdravstvena in transportna infrastruktura ter ostala materialna sredstva in storitve so pogoj za aktivno delovanje mirovnih sil.

Vojska in civilni akterji v njeni sestavi se za delno ali celotno oskrbo s temi dobrinami zanašajo na državo, kjer poteka MOM, torej državo gostiteljico. Koordinacija pri dodeljevanju teh omejenih dobrin med vojsko in civilnimi sestavi držav pošiljateljic, različnimi vladnimi in nevladnimi organizacijami, ki so prisotne, ter lokalnim prebivalstvom spada pod naloge CIMIC, in sicer je to civilno-vojaška koordinacija

virov. To delovanje poteka preko zbiranj informacij o stanju na terenu že pred začetkom delovanja mirovnih sil, obveščanjem in svetovanjem logističnim štabom in omogočanja komunikacije z lokalnimi oblastmi, pripravami ocen o vplivu navzočnosti mirovnih sil na obstoječe lokalne vire, spremljanjem porabe virov ter zagotavljanjem podpore za uspešno delovanje logistične podpore (Pipenbaher 2009, 28–29; CCOE 2012; NATO 2012).

6.1.3 Sodelovanje z mednarodnimi vladnimi in nevladnimi organizacijami/NGO

Pri operacijah v podporo miru se vedno več aktivnosti prenaša na številne mednarodne vladne in nevladne ter druge organizacije. Te civilne organizacije nase prevzemajo opravljanje številnih nalog, kot so humanitarna pomoč, boj za človekove pravice, zaščite manjšin, skrb za begunce in razseljene osebe, pravna pomoč, zdravstvo, rekonstrukcija in gospodarstvo, energetika in infrastruktura, kmetijstvo, izobraževanje, umetnost, skrb za umetno in naravno dediščino, znanost, financiranje javnih projektov itn. Sodelovanje na relaciji vojska–vladne in nevladne organizacije spada pod domeno CIMIC, saj je pri civilnih organizacijah pogosto prisoten odpor do vojaških sil. CIMIC tako predstavlja civilnega sogovornika znotraj vojske, ki s svojim delovanjem omogoča lažje sklepanje kompromisov ter posledično uspešnejše sodelovanje pri izvajanju nalog (Pipenbaher 2009, 29; CCOE 2012; NATO 2012).

Za razvoj učinkovitih odnosov s civilnimi organizacijami je pomembno, da osebje, ki deluje v CIMIC, natančno pozna značilnosti in posebnosti delovanja posameznih organizacij na področju MOM.

Civilne organizacije se načeloma delijo na tri specifične skupine, in sicer mednarodne organizacije, ustanovljene z medvladnimi sporazumi, državne vladne donatorske agencije in nevladne organizacije z mandatom in brez mandata.

Med mednarodne organizacije, ki so bile ustanovljene z medvladnimi sporazumi in delujejo na mednarodni ravni sodijo na primer Organizacija združenih narodov (OZN) ter Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE). Glavne organizacije OZN s svojimi pooblastili in izkušnjami predstavljajo nepogrešljiv element za uspešno

opravljanje MOM.

Med te organizacije v okviru OZN sodijo Pisarna visokega komisarja OZN za begunce (NUHCR), pisarna OZN za usklajevanje humanitarnih zadev (UNOCHA), visoki predstavnik OZN za človekove pravice (UNHCHR), Mednarodna organizacija za migracije (IOM), Svetovni program za hrano (WFP), Fond Organizacije združenih narodov za otroke (UNICEF). Zraven spada tudi Program Organizacije združenih narodov za razvoj (UNDP), ki se ukvarja z pomočjo državam v razvoju (Pipenbaher 2009, 29–30; CCOE 2012; NATO 2012).

V specifično kategorijo sodijo donatorske agencije, kot so Kanadska mednarodna agencija za razvoj (CIDA), Humanitarna pisarna Evropske skupnosti (ECHO), Oddelek za mednarodni razvoj (DfID), Agencija Združenih držav za mednarodni razvoj (USAID). Aktivnost teh agencij obsegajo financiranje, spremljanje in ocenjevanje uspešnosti razvojnih programov (Pipenbaher 2009, 31; CCOE 2012; NATO 2012)

Nevladne organizacije so prostovoljne organizacije, ki se navadno ne financirajo s strani državnih proračunov. To so lahko tako profitne kot neprofitne organizacije in delujejo samostojno, v okviru lastnih pristojnosti. Od mednarodnih vladnih organizacij se bistveno razlikujejo po tem, da si same pišejo ustanovne listine in določajo poslanstvo, ki se lahko spreminja glede na trenutne interese teh organizacij. Nevladne organizacije se delijo na dve skupini, in sicer organizacije z mandatom, ki so uradno priznane kot vodilne mednarodne organizacije v obdobjih kriz in so kot take pooblašene, da delujejo na kriznih področjih, ter organizacije brez mandata, ki nimajo uradnega priznanja in svoje aktivnosti izvajajo v okviru lastnega interesa. Financiranje teh organizacij pogosto poteka preko raznih podjetij in donacij (Pipenbaher 2009, 30; CCOE 2012; NATO 2012).

V današnjem okolju je značilen trend izredno hitre rasti števila nevladnih organizacij. Na kriznem področju tako lahko hkrati deluje tudi preko sto različnih organizacij. Že samo število teh organizacij predstavlja izjemen administrativni in logistični zalogaj za CIMIC. Sama usposobljenost in organiziranost za delovanje na kriznem področju se

lahko spreminja med posameznimi organizacijami, od visoko usposobljenih in specializiranih organizacij z večletnimi izkušnjami na svojem področju, ki lahko svoje delo opravljajo z malo ali pa tudi brez pomoči vojaške infrastrukture, pa do novih organizacij, ki s svojim delovanjem povzročajo več škode kot koristi.

Številne organizacije so običajno akreditirane pri lokalni vladi ali vodilni agenciji. Veliko pa je tudi organizacij, ki zaradi želje po neodvisnosti, samosvojih principih delovanja in odklonilnega stališča do vojaških organizacij niso akreditirane in delujejo samostojno in brez usklajevanj tako z vojaško misijo, ostalimi organizacijami in lokalno oblastjo, kar posledično lahko pripelje do povečanih varnostnih tveganj, neusklajenosti in posledično neučinkovitosti delovanja. Pogosta posledica takšnega delovanja je povečanje lokalnih napetosti tako med organizacijami kot med lokalnim prebivalstvom. Na uspešnost delovanja in sodelovanja z silami MOM ima vpliv tudi pojav zasnove vodilnih agencij (Cluster Approach), ki delujejo po načelih humanosti, nevtralnosti in nevpletenosti. Njihovo delovanje obsega vodenje in koordiniranje prostovoljnih civilnih agencij, ki sodelujejo v MOM. Za svoje delovanje imajo mandat mednarodne skupnosti, to vlogo koordinatorja pa ponavadi zavzame ena izmed pomembnejših agencij OZN. Za uspešno sodelovanje med vsemi akterji je ustrezno razvit sistem CIMIC poglobitnega pomena (Pipenbaher 2009, 29–32; CCOE 2012; NATO 2012).

6.2 NAČELA DELOVANJA CIMIC

V Republiki Sloveniji poteka umestitev civilnih zmogljivosti in CFS v strukture za sodelovanje civilno-vojaških sil, tako na funkcionalni kot organizacijski ravni, po načelih, ki so bila sprejeta s strani vlade RS v *Doktrini civilne obrambe* (Vlada RS 2001) in *Izhodišč o vključevanju civilnih strokovnjakov in civilnih logističnih, infrastrukturnih in drugih zmogljivosti v operacije v podporo miru in druge operacije kriznega odzivanja* (Vlada RS 2005). Ta načela omogočajo izvajanje učinkovitega sistema, ki v svojem delovanju predvideva racionalno, ekonomično, načrtno in usklajeno rabo razpoložljivih nacionalnih zmogljivosti, se pravi tako kadrovske kot materialne in finančne virov pri obnovi na kriznem področju, pri zagotavljanju večje varnosti tako prebivalstva kot predstavnikov mednarodnih vladnih in nevladnih

organizacij ter pripadnikov sil in navsezadnje pri uresničevanju slovenskih nacionalnih interesov na področju MOM.

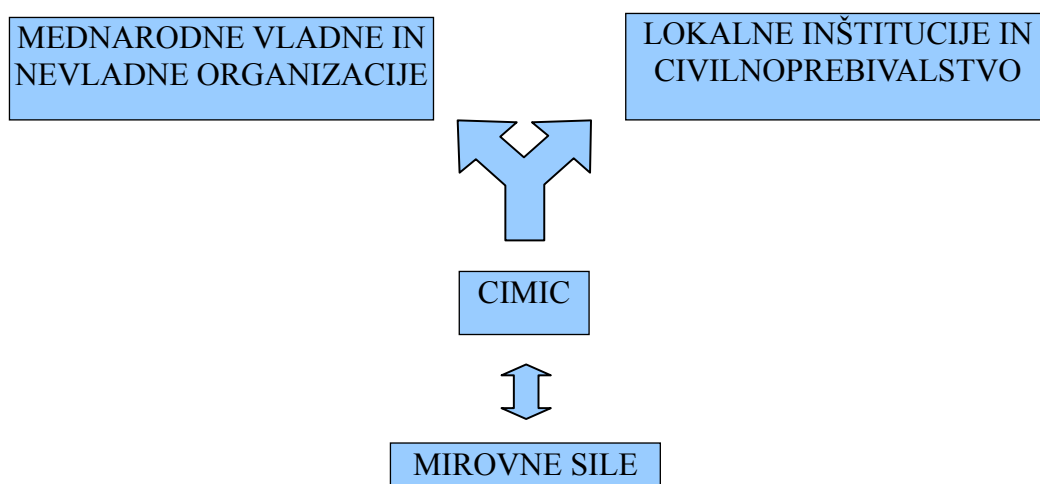
Ta načela so:

- načelo vključenosti v izvajanje nacionalne politike – politika vključevanja CFS je sestavni del enotne kratko-, srednje- in dolgoročne nacionalne politike ter planskih dokumentov, ki določajo udeležbo Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah,
- načelo sorazmernosti – obseg vključevanja CFS mora biti sorazmeren z nastalimi razmerami, s kontingenti drugih držav in sposobnostjo Republike Slovenije za dajanje pomoči,
- načelo učinkovitosti – dejavnosti morajo potekati tako, da se s čim manjšimi stroški uresniči kar največ predvidenih nalog,
- načelo ekonomičnosti – udeležba CFS se navadno načrtuje v okviru skupnega slovenskega kontingenta, kar je najugodnejše za zagotavljanje prevozov, namestitve, logistične in zdravstvene oskrbe ter varnosti
- načelo prostovoljnosti – napotitev CFS lahko poteka le na podlagi njihove prostovoljne privolitve in ob soglasju delodajalcev,
- načelo sklepanja pogodb določa, da se za vsako napotitev v operacijo s CFS sklenejo individualne delovne pogodbe, ki urejajo status, plačilo, zavarovanja in drugo,
- načelo primerljive obravnave – vključevanje CFS poteka enako kot za Slovensko vojsko. CFS imajo navadno enake pravice, obveznosti in dolžnosti, razen tistih, ki so povezane izključno z vojaškim statusom,
- načelo mirovanja pravic – pravice CFS na delovnem mestu, s katerega so kandidati napoteni v mednarodne operacije in misije, med njihovo napotitvijo mirujejo,
- načelo usposobljenosti – v mednarodne operacije in misije se lahko vključujejo le CFS, ki so se usposobili za delovanje v mednarodnih operacijah in misijah,
- načelo interoperabilnosti – priprave in uresničevanje nalog na tem področju morajo potekati tako, da je mogoče zagotoviti uspešno sodelovanje slovenskih

CFS s strokovnjaki iz drugih držav na območju mednarodnih operacij in misij
(Vlada RS 2001; Vlada RS 2005; Pipenbaher 2009, 37).

CIMIC je podporna enota, čvrsto vpeta v strukturo vodenja in poveljevanja silam, katere naloga je učinkovito zagotavljanje operativnega sodelovanja med številnimi akterji na področju delovanja

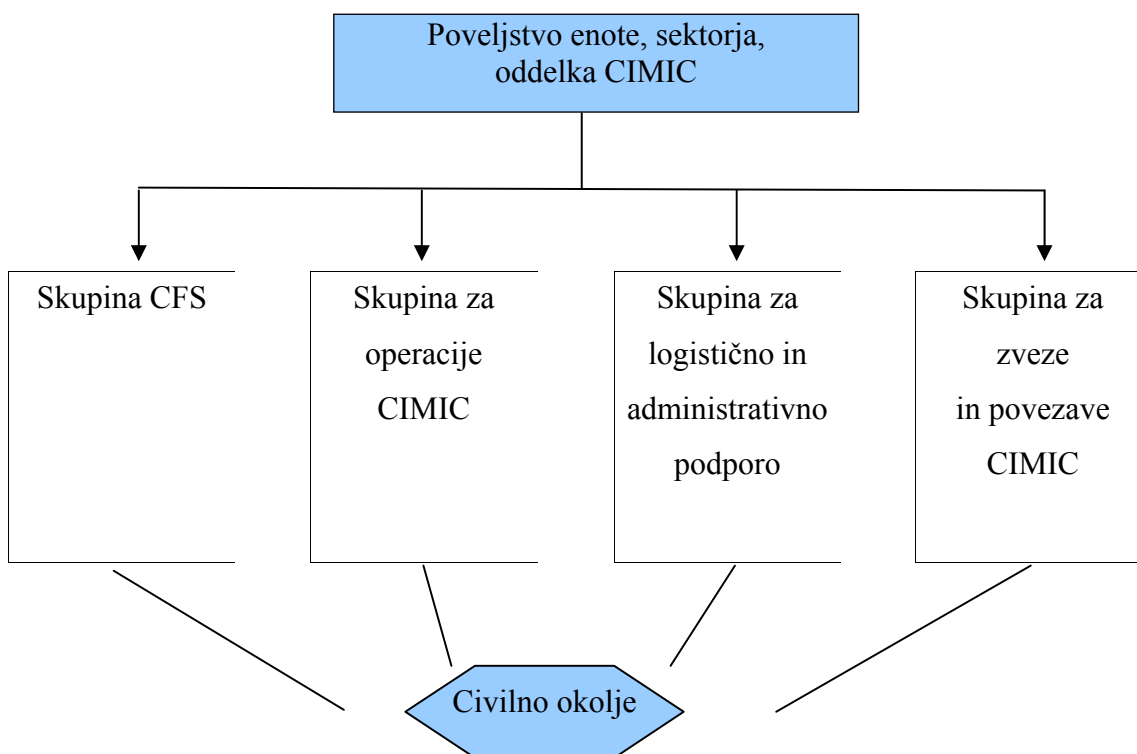
Shema 6.1: Struktura delovanja CIMIC, potek odnosov med akterji

Vir: Prirejeno po Pipenbaher (2009, 38).

Sama organizacijska struktura CIMIC je odvisna od konkretnih razmer na kriznem področju, zastavljenih ciljev MOM in ocene situacije, ki določajo kdaj bi določene civilne organizacije lahko začele s svojim delovanjem. Zaradi konstantno spreminjajočih se zahtev operacije mora biti enota CIMIC izjemno fleksibilna v svojem delovanju in strukturi, pri čemer se razlikuje od toge klasične vojaške strukture. Vseeno pa imajo enote CIMIC svojo standardno obliko sestave.

Shema 6.2: Organiziranost podporne skupine CIMIC

Vir: Povzeto po Pipenbaher (2009, 39).

Enote CIMIC so sestavljene tako iz ustrezno usposobljenega vojaškega kadra, zadolženega za delovanje CIMIC, kot tudi iz civilnih funkcionalnih strokovnjakov, ki s svojim strokovnim znanjem in izkušnjami pomagajo vojaškemu delu operacije razumeti zapletene in vojaški strukturi nepoznane elemente v političnih, gospodarskih, kulturnih, verskih, humanitarnih in drugih značilnostih, ki veljajo na kriznem področju.

Enote CIMIC pripravljajo tudi praktične ocene glede specifičnih potreb lokalnega prebivalstva ter razpoložljivih mednarodnih in lokalnih finančnih, materialnih in drugih virih. Z konstantnim usklajevanjem in komunikacijo skrbijo, da ne bi prihajalo do podvajanja delovanja posameznih akterjev, in priporočajo poveljniku operacije, po kakšnem vrstnem redu in na kakšen način naj se izpeljejo posamezni nujni projekti, pri katerih nato pripravijo potrebno dokumentacijo in poskrbijo za ustrezno izvedbo.

Ker sodelovanje v mednarodnih operacijah in misijah sodi med širše interese posameznih držav, saj poleg varnostnih obsegajo tudi politične, ekonomske in ostale interese, CFS predstavljajo vir potrebnih informacij kot tudi predstavnike in izvajalce specifičnih nalog za ustrezna ministrstva (Pipenbaher 2009, CCOE 2012; NATO 2012; NATO 2013).

7 NASTANEK IN DELOVANJE CIVILNIH FUNKCIONALNIH STROKOVNJAKOV V SLOVENIJI

Začetki razvoja civilnih zmogljivosti civilno-vojaškega sodelovanja preko konceptnih rešitev in oblikovanja normativno-pravnih ter strokovnih podlag segajo v leto 2000, ko je v okviru ciljev Partnerstva za mir Republika Slovenija prevzela obveznost, da vzpostavi lastno skupino desetih funkcionalnih strokovnjakov za civilno-vojaško sodelovanje, ki naj bi postali sestavni del kontingentov Slovenske vojske oziroma zavezniških sil v MOM (Pipenbaher 2009, 43).

Sektor za civilno obrambo je v začetku leta 2004 od Generalštaba Slovenske vojske (GŠSV) prevzel vlogo nosilca cilja sil pod skrbništvom Bojana Pipenbaherja, saj je Doktrina civilne obrambe iz leta 2002 že vsebovala ustrezne rešitve za vzpostavitev in delovanje sistema CFS. V istem obdobju je pod vodstvom Sektorja za civilno obrambo v sodelovanju z J-9 GŠSV z svojim delom začela neformalna skupina, ki so jo sestavljali strokovnjaki z vseh ministrstev (Pipenbaher 2009, 44).

V okviru skupine je bil tako julija 2004 pripravljen in tudi že medresorsko usklajen načrt vključevanja CFS v MOM. Osnovo načrta so sestavljali ustrezni dokumenti EU in NATO, izkušnje in dobre prakse ostalih držav, ki so že imele utečeno delovanje sistema CIMIC, med drugimi Italije, Velike Britanije, Danske in ZDA. Ugotovitve in rešitve, ki so bile postavljene v tem načrtu, so v uporabi še danes.

Postopek se je zataknil pri Odboru za sistema obrambe ter zaščite in reševanja Ministrstva za obrambo, saj ta predlaganega načrta ni sprejel. Posledično se je načrt preoblikoval v izhodišča, ki jih je Vlada RS sprejela v oktobru 2005. Izkušnje, nastale z uporabo CIMIC v misijah KFOR, in nastala izhodišča so tako predstavljala osnovno strukturo za pripravo Uredbe o sodelovanju civilnih strokovnjakov in zmogljivosti v mednarodnih operacijah na obrambnem področju (Uradni list RS 75/2006).

Potrjena uredba je tako temeljni dokument, ki ureja vse postopke v zvezi z uporabo civilnih strokovnjakov in zmogljivosti v MOM. Zajema celoten potek, od sprejemanja

političnih odločitev o sodelovanju v MOM, postopke, povezane z izbiro, evidentiranjem in usposabljanjem ustreznih kandidatov za CFS, naloge delodajalcev evidentiranih kandidatov in urejeno sistemizacijo novonastalih delovnih mest. Določeni so pogoji za izbiro in posledično zaposlitev ustreznih kandidatov za potrebe posamezne MOM, njihove dolžnosti in pravice v okviru trajanja pogodbe o zaposlitvi in ustrezne organizacijske oblike, ki so potrebne za njihovo delovanje v MOM. Najpomembnejši element Uredbe o sodelovanju civilnih strokovnjakov in zmogljivosti v mednarodnih operacijah na obrambnem področju pa so naloge in poslanstvo Slovenske vojske ter zagotavljanje tako varnostne kot tudi logistične podpore izvajalcem civilnih zmogljivosti doma kot CFS na območju MOM, kjer ti izvajajo projekte gospodarskega in kulturnega sodelovanja, humanitarnih zadev in obnove infrastrukture in javnih služb.

Sprejetje uredbe je tako pomenilo nastanek celovitega sistema za zagotavljanje civilnih zmogljivosti za sodelovanje v MOM v Republiki Sloveniji.

Republika Slovenija se je odločila za razvoj razširjenega sistema CIMIC. To pomeni, da se potencialni kandidati za CFS ter civilne zmogljivosti za MOM evidentirajo s sodelovanjem vseh obstoječih ministrstev. Če ustreznih zmogljivosti v okviru ministrstev ni na voljo, lahko Ministrstvo za obrambo objavi ustrezen razpis in posledično v evidenco vpiše tudi ustrezne kandidate iz zasebnih gospodarskih družb, javnih zavodov in ostalih organizacij. Na ta način je Republika Slovenija izkoristila določbe, ki so zapisane v Doktrini za civilno-vojaško sodelovanje in v Sporazumu o statusu sil zveze NATO, ter posledično izboljšala svojo učinkovitost pri zagotavljanju Civilnih zmogljivosti in CFS za potrebe MOM.

Za Republiko Slovenijo to pomeni, da ima za izpolnjevanje potreb po civilnih zmogljivostih in CFS za svojo velikost in ekonomske zmožnosti na voljo veliko večji spekter izbire potencialnih kandidatov kot mnoge večje države. Pri tem je pomembna še ena diferenciacija v primerjavi z ostalimi državami. Medtem ko v drugih državah kandidate pridobivajo iz civilnega okolja, najpogosteje na preko prostega trga delovne sile in po zaposlitvi dobijo status vojaškega rezervista ter so posledično vojaške osebe in Funkcionalni strokovnjaki (FS), kandidati v Republiki Sloveniji ostanejo civilne osebe

oziroma so Civilni funkcionalni strokovnjaki (CFS) (Pipenbaher 2009, 45; Intervju 2013).

Ta sistem je glede na izkušnje boljši in učinkovitejši tako glede dojetja statusa CFS za opravljanje zastavljenih nalog s strani tako vojaške kot civilne skupnosti kot tudi percepcije lokalne skupnosti na področju MOM. Pogosto se dogaja, da lokalne skupnosti lažje vzpostavijo stik z neoboroženim civilistom kot pa z oboroženim pripadnikom vojske. Status civilista je iz enakega razloga prednost tudi pri sodelovanju z različnimi organizacijami na področju MOM.

Novačenje kandidatov z ministrstev in podrejenih služb pomeni tudi to, da imajo vsi evidentirani kandidati tudi aktivne delovne izkušnje s svojega področja, hkrati pa se pri opravljanju svojih nalog na področju MOM lahko zanesejo na pomoč svojega matičnega ministrstva.

Prijavljeni kandidati so ob podpisu izjave o uvrstitvi na evidenco kandidatov za CFS za napotitev v MOM v pripravljenosti za dobo najmanj petih let od dneva podpisa izjav (Pipenbaher 2009, 43–47).

7.1 PRIPRAVE ZA DELOVANJE CFS IN CIVILNIH ZMOGLJIVOSTI V MOM

Potek priprav za sodelovanje CFS je povzet po poglavju: *SLOVENSKE CIVILNE ZMOGLJIVOSTI ZA SODELOVANJE V MEDNARODNIH OPERACIJAH NA OBRAMBENEM PODROČJU* (Pipenbaher 2009).

Način uporabe civilnih zmogljivosti v MOM je predviden v srednje- in kratkoročnih dokumentih Ministrstva za obrambo Republike Slovenije. Odločitve, ki zadevajo sodelovanje v konkretni MOM, so odvisne od mednarodnih pogodb in sporazumov, sklenjenih s strani Vlade Republike Slovenije, kot z lastne percepcije stanja in ogroženosti v okviru mednarodne skupnosti, potrebami za zagotavljanje kolektivne varnosti doma in v regiji ter lastnih interesov.

Pri sprejemanju odločitev pri napotitvi CFS in ostalih civilnih zmogljivosti je potrebno upoštevati razlike pri uporabi vojaških in civilnih elementov v MOM. Zaradi specifične narave delovanja je potrebno civilne zmogljivosti uporabiti v okviru systemskega pristopa, kjer je potrebno upoštevati tako interese področja, kjer poteka delovanje, kot lastne interese. Takšno kompleksno delovanje zahteva svoj čas za doseganje zelenih rezultatov, zato je nujna uporaba srednjeročnih in dolgoročnih pristopov (Blaznik 2005, 161–170; Golja 2005, 193–210; Pipenbaher 2005, 7–71; Pipenbaher 2006, 256–282; Pipenbaher 2009, 48–55; Grošelj in drugi 2010, 207–215).

Poglavitni pogoj za uspešno delovanje tako kompleksnega sistema, kot je uporaba CFS in civilnih zmogljivosti skupaj z vojaškimi zmogljivostmi za delovanje na področjih kriz, kjer je potrebno upoštevati specifične zakonitosti tujega okolja in družbe, je podrobno in učinkovito načrtovanje ter zagotovitev in priprava finančnih, kadrovskih in materialnih sredstev za izvedbo zastavljenih projektov, katerih izvedba pogosta zahteva časovne termine, ki so daljši od ene rotacije sil. Oblika, kompleksnost in obseg priprav, ki se izvajajo preko Urada za civilno obrambo in ministrstev, in sicer za uporabo CFS in ostalih civilnih zmogljivost na določenem področju, so neposredno povezane z obliko, kompleksnostjo, obsegom in zahtevnostjo posamične MOM.

Vlada Republike Slovenije skupaj z Ministrstvom za obrambo v okviru svojih pristojnosti sprejmeta odločitev o uporabi CFS in ostalih civilnih zmogljivosti v MOM. Urad za civilno obrambo in GŠSV imata nalogo priprave analize za uporabo civilnih zmogljivosti za opravljanje zastavljenih nalog ter vojaških logističnih zmogljivosti, ki so potrebne za zagotavljanje podpore ter tako uspešno in učinkovito delovanje na področju MOM.

Direktorat za obrambno politiko na podlagi analize pripravi stališče o morebitni udeležbi v MOM, ki vsebuje tako obrambno-politično kot varnostno oceno, ter ga posreduje v obravnavo Ministru za obrambo. Ob morebitni pozitivni odločitvi o sodelovanju CFS in ostalih civilnih zmogljivosti minister za obrambo sprejme usmeritve za začetek priprav na sodelovanje v MOM. Na podlagi teh usmeritev Urad za civilno obrambo ugotovi interes ostalih ministrstev, gospodarskih in drugih interesnih

združenj ter nevladnih organizacij za sodelovanje na območju MOM. Sočasno poteka analiza o mandatu mednarodnih sil, sporazumih o njihovem statusu, memorandumih o dogovoru, tehnični sporazumi oz. skupni izvedbeni dogovori, standardni operativni postopki in drugi dokumenti, ki obravnavajo sodelovanje v MOM, ter predlagajo morebitne dopolnitve, ki izhajajo iz nacionalnih omejitev ter morebitnih posebnih interesih (Blaznik 2005, 161–170; Golja 2005, 193–210; Pipenbaher 2005, 7–71; Pipenbaher 2006, 256–282; Pipenbaher 2009, 48–55; Grošelj in drugi 2010, 207–215).

Za pripravo predlogov o aktivnosti CFS in ostalih civilnih zmogljivosti, se na področju, kjer bo potekala MOM opravi predhodna poizvedovalna misija misije (angl. CIMIC/CFS Fact Finding Mission – FFM). Izvedba misije je zaupana ocenjevalni skupini CIMIC/CFS, sestavljajo pa jo zaposleni Urada za civilno obrambo, CFS za posamezna funkcionalna področja ter častnik in podčastnik CIMIC.

Dobljeni predlogi, skupaj z uskladitvijo z ostalimi ministrstvi, omogočajo Ministrstvu za obrambo oblikovanje sklepa, ki vsebuje tako varnostne, gospodarske, nacionalne zunanjepolitične, kulturne in druge interese, kot tudi morebitne nacionalne omejitve pri sodelovanju v specifični MOM. Določene so tudi naloge, obseg in časovni okvir delovanja CFS in civilnih zmogljivosti, kot tudi naloge in zadolžitve Slovenske vojske pri zagotavljanju varnostne in logistične podpore.

Pripravljen sklep posledično predstavlja trdno podlago za uveljavitev celostnega pristopa za učinkovito vodenje in izvajanje MOM, kar ob sodelovanju ministrstev, vladnih služb, vojske, policije, gospodarskih in drugih interesnih združenj, nevladnih humanitarnih in drugih organizacij celostno in na pozitiven način učinkuje na varnostno, politično, gospodarsko, humanitarno in drugo stanje tako na območju MOM kot tudi v domovini (Blaznik 2005, 161–170; Golja 2005, 193–210; Pipenbaher 2005, 7–71; Pipenbaher 2006, 256–282; Pipenbaher 2009, 48–55; Grošelj in drugi 2010, 207–215).

V okviru Ministrstva za obrambo se nato vsaj 60 dni pred napotitvijo v MOM opravi vse postopke glede zaposlitve in sistemizacije delovnih mest izbranih kandidatov za CFS. Ministrstvo za obrambo tako ureja vse postopke z matičnimi zaposlovalci

kandidatov, naj so to ministrstva, javne in zasebne ustanove ter gospodarske družbe. Ministrstvo za obrambo prav tako zagotovi vse zdravniške preglede in cepljenja, ki so potrebna za varno bivanje in delovanje CFS na področju MOM. Potrebno je tudi urediti dovoljenja za dostop do ustreznih tajnih podatkov, in sicer še pred sklenitvijo pogodb o zaposlitvi.

Pogodbe o zaposlitvi, ki jih Ministrstvo za obrambo sklene s CFS, so ponavadi omejene na obdobje udeležbe v MOM. Pogodba vsebuje pravice, obveznosti in odgovornosti CFS za udeležbo v konkretni operaciji. Plače in morebitni ostali finančni prejemki se določajo glede na predpise o plačah in drugih prejemkih javnih uslužbencev za delo v tujini. Pri tem se upošteva primerljivost nazivov uradnikov in činov v Slovenski vojski.

Za pravice, obveznosti in odgovornosti civilnih strokovnjakov, ki navadno delujejo v svoji organizacijski enoti znotraj CIMIC, se uporabljajo predpisi, ki urejajo opravljanje vojaške službe zunaj države. Logične izjeme predstavljajo nošenje uniforme, oborožitve in podrejanje vojaški disciplini. Civilni strokovnjaki so disciplinsko, odškodninsko in kazensko odgovorni kot javni uslužbenci, skladno s pravnim redom RS, v kolikor z mednarodno pogodbo ni določeno drugače. Za delovanje CFS na področju MOM se po potrebi zaposli ustrezno število prevajalcev (Blaznik 2005, 161–170; Golja 2005, 193–210; Pipenbaher 2005, 7–71; Pipenbaher 2006, 256–282; Pipenbaher 2009, 48–55; Grošelj in drugi 2010, 207–215).

CFS je potrebno oskrbeti s potrebno opremo, ki mora biti prilagojena za delo na področju, kjer poteka posamezna MOM. Zaradi različnega okolja, kulture in potreb je opremo potrebno nabavljati za vsako MOM posebej. Sočasno s kadrovskimi se izvajajo tudi ustrezne organizacijske priprave. Organizirana podpora je izrednega pomena, saj omogoča učinkovito delovanje CFS na področju MOM. Za vsako MOM je tako potrebno oblikovati ustrezno podporno skupino za usklajevanje načrta in podporo operativnemu delovanju, ki bi jo sestavljali strokovni delavci Urada za civilno obrambo, častniki in podčastniki Slovenske vojske s področja civilno-vojaškega sodelovanja v GŠSV in Poveljstvo sil SV ter CFS in drugi strokovni sodelavci ministrstev, vladnih služb in drugih organizacij, ki delujejo na področju mednarodnega sodelovanja.

Naloga te skupine je priprava načrtov in usmeritev za delovanje CFS in civilnih zmogljivosti na območju MOM. Usklajevanje teh načrtov in usmeritev poteka preko medministrskih načrtovalnih konferenc. Končni izdelki skupine tako predstavljajo podlago, ki omogoča pripravo načrtov o sodelovanju ministrstev, vladnih služb in drugih organizacij, ki so izrazile zanimanje za sodelovanje v MOM. Na pripravljeni osnovi se prav tako oblikujejo povelja za delovanje SVNKON, če CFS delujejo v njem, ter načrt zagotavljanja vojaške logistične pomoči in varnostne zagotovitve CFS ter drugim izvajalcem gospodarskih, humanitarnih in ostalih projektov na območju MOM. Prav tako je v teh načrtih določen sistem, ki omogoča komunikacijo z akterji v MOM, Slovensko vojsko ter pristojnimi ministrstvi in drugimi organizacijami.

Skupina mora ves čas priprav za sodelovanje v MOM skrbeti za dopolnjevanje ocene njenega območja, dopolnjevanje situacijske karte območja, dopolnjevanje pregleda stanja projektov na območju MOM (končani, ki potekajo, načrtovani) ter sprotno dopolnjevanje pregleda civilnih subjektov in kontaktnih oseb na tem področju (Blaznik 2005, 161–170; Golja 2005, 193–210; Pipenbaher 2005, 7–71; Pipenbaher 2006, 256–282; Pipenbaher 2009, 48–55; Grošelj in drugi 2010, 207–215).

Priprave in usposabljanja med CFS in vojaškimi silami so domena Republike Slovenije, a potekajo na podlagi skupnih meril zveze NATO. Pri usposabljanju je poudarek na spoznavanju ožjega območja, kjer po potekala MOM, seznanitvi z ocenami civilnega okolja, s posameznimi pooblastili ter organiziranostjo OZN, NATO in drugih organizacij, ki delujejo ali pa šele bodo na območju MOM. Tekom usposabljanja se prav tako osveži znanja s področja mednarodnega vojnega in humanitarnega prava, postopke pri vzpostavitvi povezav z mednarodnimi in humanitarnimi organizacijami ter pristojnimi ministrstvi in službami ter na obnovitvi znanja ter veščin za implementacijo taktik, tehnik ter postopkov CIMIC in projektnega dela.

Zaradi specifične narave in okolja dela je del usposabljanja namenjen obveščevalni in psihološki pripravi za delovanje na stresno zahtevnem kriznem področju ter na obnovitvi ustreznih znanj in veščin za uporabo osebne radiološko-kemično-biološke in druge opreme, ki bo v uporabi na področju delovanja. Prav tako se osveži veščine

uporabe komunikacijskih sredstev, ukrepanja ob najdbi neeksplozivnih ubojnih sredstev, znanje orientacije in preživetja v divjini ter postopke varne vožnje ter ostale veščine, katerih znanje predstavlja predpogoj za uspešno in varno delo in učinkovito izvedbo nalog na območju MOM (Blaznik 2005, 161–170; Golja 2005, 193–210; Pipenbaher 2005, 7–71; Pipenbaher 2006, 256–282; Pipenbaher 2009, 48–55; Grošelj in drugi 2010, 207–215).

Za kakovostno izvajanje naloge so CFS opravili usposabljanje na osnovnem tečaju CIMIC/CFS, seveda pa se od njih pričakuje, da bodo preko priporočenih virov in literature stalno samostojno spremljali stanje svojega strokovnega področja na aktualnih kriznih področjih ter se pred samo napotitvijo na konkretno operacijo osredotočili na preučevanje in analizo območja MOM, kjer bodo opravljali svoje zadolžitve. Civilno-vojaška skupina za usklajevanje načrtovanja in podporo operativnega delovanja ima dolžnost, da s prevzemom odgovornosti na območju prihodnje MOM opravi temeljit končni pregled stanja priprav pred samo napotitvijo.

Poleg vseh priprav na MOM pa je ključnega pomena tudi jasna in kvalitetna strategija sodelovanja z mediji in preko njih sodelovanje s civilno javnostjo. Ustrezna predstavitev cilja, namena in pomena sodelovanja civilnih zmogljivosti v MOM bistveno prispeva k podpori javnosti tako v civilnem kot vojaškem okolju (Blaznik 2005, 161–170; Golja 2005, 193–210; Pipenbaher 2005, 7–71; Pipenbaher 2006, 256–282; Pipenbaher 2009, 48–55; Grošelj in drugi 2010, 207–215).

8 ZAKONODAJA

Ker sodelovanje Republike Slovenije v MOM ne poteka le na vojaški, temveč tudi na strokovni bazi, to sodelovanje predstavlja Republiko Slovenijo mednarodni skupnosti tako strokovno kot politično.

Za ustrezno in učinkovito delovanje tako civilnih kot vojaških strokovnjakov je tako potrebna učinkovita in ustrezna zakonska podlaga, ki mora upoštevati ustrezne pravne podlage Republike Slovenije, hkrati pa mora upoštevati tudi določbe, zapisane v dokumentih OZN, NATO, EU, OVSE.

Poleg tega pa je potrebno upoštevati tudi dejstvo, da so v današnjem času MOM skoraj vedno večnacionalne. Delovanje posameznih elementov CIMIC mora biti tako usklajeno z zakoni, ki urejajo delovanje sil ostalih držav na mednarodnih operacijah in misijah.

V Republiki Sloveniji je ta zakonska podlaga sestavljena na najvišji ravni iz Ustave Republike Slovenije, ki je temeljni dokument. Med drugim določa pogoje za članstvo in sodelovanje v mednarodnih organizacijah, katerih pristojnosti med drugimi vsebujejo tudi dejavnosti na področju mednarodnih mirovnih operacij (Uradni list RS 33/91). Sledi ji Zakon o zunanjih zadevah, ki določa pogoje za delovanje pripadnikov MZZ v okviru mednarodnih mirovnih operacij in misij. Sočasno nalaga MZZ je nadzor nad mednarodnim razvojnim sodelovanjem in humanitarno pomočjo. Člani MZZ primarno delujejo v okviru mednarodnih civilnih misij (Uradni list RS 113/03).

Zakon o obrambi določa pogoje za delovanje pripadnikov Slovenske vojske v okviru mednarodnih mirovnih operacij. Poleg zakona o obrambi je pri delovanju Slovenske vojske v mednarodnih mirovnih operacijah potrebno upoštevati tudi morebitne mednarodne pogodbe, ki so sklenjene v okviru mednarodnih organizacij, ali za potrebe posamezne operacije (Uradni list RS 103/04).

Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije in posledično obrambna strategija Republike Slovenije določata delovanje in razvoj obrambnega sistema Republike Slovenije. V okviru delovanja CFS se dokumenta osredotočata na delovanje

pri operacijah v okviru NATO in EU. Dokumenta pri zagotavljanju organizacijskih struktur za delovanja CFS določata primat MORS in MZZ, prednost pa dajeta CFS s področja gospodarstva (Uradni list RS 27/10).

V Strategiji sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah je predstavljen sistem odzivanja na nove varnostne dileme, na katere se Republika Slovenija odziva preko delovanja v mednarodnih operacijah in misijah. Določeni so namen, cilji in postopek delovanja v mednarodnih operacijah in misijah (Uradni list RS 19/10).

Uredba o sodelovanju civilnih strokovnjakov in zmogljivosti v mednarodnih operacijah na obrambnem področju določa proces novačenja CFS, njihovo izobraževanje, logistično opremo ter dolžnosti in pravice v okviru delovanja v mednarodnih operacijah. Rečemo lahko, da je Uredba o sodelovanju civilnih strokovnjakov in zmogljivosti v mednarodnih operacijah na obrambnem področju eden glavnih dokumentov, ki ureja delovanje CFS v Republiki Sloveniji (Uradni list RS 75/06).

Ti zakonski akti urejajo delovanje sistema CIMIC za Republiko Slovenijo. Ob stalnem razvoju sistema CIMIC in novih spoznanj na podlagi Lesson Learned lahko pričakujemo stalne dopolnitve teh zakonskih aktov. Hkrati pa je za uspešno delovanje sistema CIMIC in Slovenskih CFS v okviru multinacionalnih kontingentov pametno sprejeti tudi ustrezne pogodbe in dopolnila z ostalimi državami, ki sodelujejo v mednarodnih operacijah.

9 STANJE CFS V SLOVENIJI

Glede na pomembnost delovanja CFS v mednarodnih operacijah in misijah je pomembno, da je sistem, ki ureja njihovo novačenje in delovanje, zgledno urejen. Ker se v Republiki Sloveniji izvaja razširjeni sistem CIMIC, to med drugim pomeni, da so javne službe, uradi in ministrstva poglavitni vir potencialnih bodočih civilnih funkcionalnih strokovnjakov. Razlogi posameznih kandidatov za prijavo v evidenco Civilnih funkcionalnih strokovnjakov so različni, od finančnih razlogov prek iskanja novih izkušenj in doživetij, želje po pomoči na kriznih področjih do izvajanja svojih nalog pri zagotavljanju uresničevanja interesov Republike Slovenije. Pri tem se je potrebno zavedati, da se kandidate za napotitev v MOM izbira skladno s potrebami posamezne MOM.

V evidenci Civilnih funkcionalnih strokovnjakov je bilo do 26. 6. 2015 vpisanih 100 posameznikov (Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, 26. junij 2015).

Po mednarodnih pogodbah z zvezo NATO in sklepu Vlade se je Republika Slovenija zavezala, da bo za potrebe sodelovanja na mednarodnih operacijah na letni ravni zagotovila največ 10 civilnih funkcionalnih strokovnjakov.

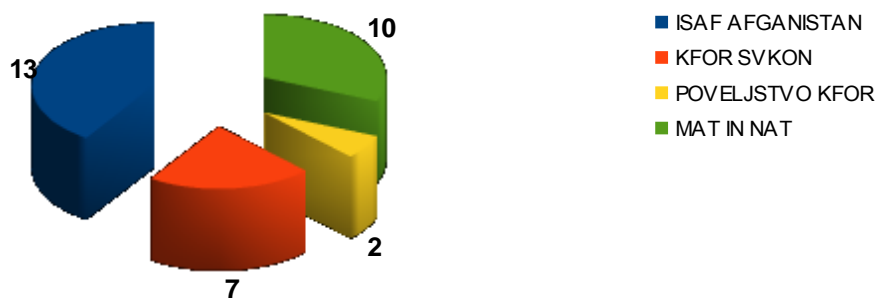
V različne MOM pa je bilo do 31. 7. 2015 napotenih 32 CFS, ki so svoje naloge opravljali v povprečju šest mesecev.

Pri udeležbi v MOM so slovenski CFS največkrat prisotni v operacijah ISAF v Afganistanu, kar trinajstkrat, sledijo ji operacije v okviru KFOR na Kosovu, sedemkrat, v samem poveljstvu KFOR sta bila do sedaj dva pripadnika CFS, nato pa so tu še misije MAT (Military Assessment Team) in NAT (Nato Assessment Team) z dvema in osmimi pripadniki slovenskih CFS (Evidenca Civilnih Funkcionalnih Strokovnjakov, 26. 6. 2015).

Graf 8.1 Udeležba slovenskih CFS v MOM

Udeležba slovenskih CFS na mednarodnih operacijah in misijah

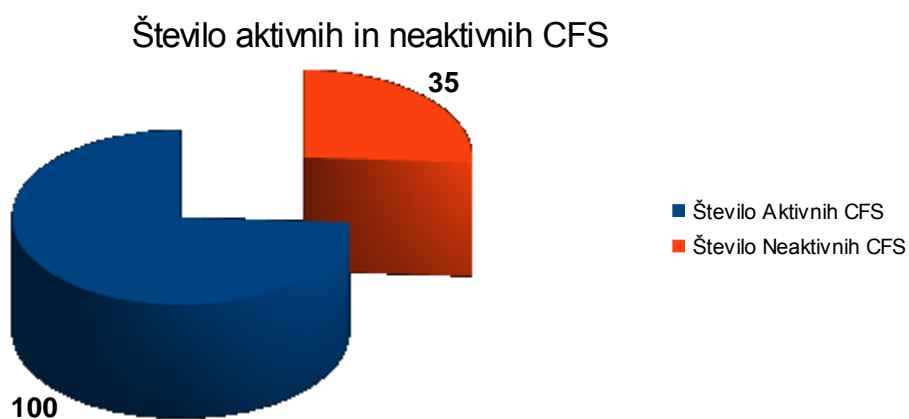
Udeležba CFS od 28. 2. 2007 do 31. 7. 2015

Vir: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije (26. junij 2015)

O samem razvoju sistema CFS ter naraščanju števila CFS pričajo naslednji podatki: od leta 2005 je bilo v evidenco CFS vpisanih 135 CFS. Trenutno število je nekoliko manjše, saj se zaradi različnih razlogov nekateri posamezniki niso odločili za podaljšanje sodelovanja v operacijah, kot je CFS.

Graf 8.2: Število aktivnih in neaktivnih CFS

Vir: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije (26. junij 2015)

Glede samega števila vpisov v evidenco CFS je to bilo relativno konstantno, v povprečju trinajst na leto. Nov trend pa se je pojavil v letu 2015, ko se je spremenil način usposabljanja, saj ta po novem poteka glede na potrebe posamezne operacije. To pomeni, da se v primeru, če v evidenci ni kandidata, ki bi ustrezal kriterijem operacije, objavi ustrezen razpis. Na podlagi tega razpisa se nato izbere toliko kandidatov, ki najbolj ustrezajo kriterijem operacije, kot je zahtevanih mest na operaciji. To pomeni, da se CFS ne nabira več na "zalogo", ampak le za dejanske potrebe posamezne MOM. Po eni strani to zmanjšuje izdatke, ki so povezani z izobraževanjem in usposabljanjem večjega števila kandidatov, po drugi strani pa to negativno vpliva na odzivni čas v primeru, da je potreben takojšnji odziv na krizno situacijo. Prednosti in slabosti tega sistema pa se bodo pokazale šele na daljše časovno obdobje, zato bi bilo preuranjeno soditi o uspešnosti novega sistema. Pri tem pa je potrebno upoštevati, kakšna je udeležba Republike Slovenije v MOM skozi čas.

Povprečna udeležba pripadnikov RS na mednarodnih misijah in operacijah

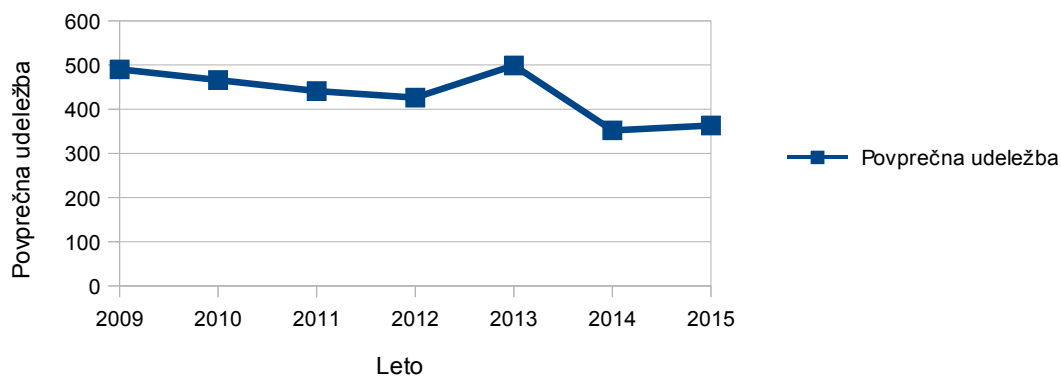
Tabela 8.1: Povprečna letna udeležba pripadnikov OS RS v MOM

<u>Leto</u>	<u>Povprečna udeležba pripadnikov OS RS</u>
2009	490
2010	466
2011	441
2012	426
2013	499
2014	352
2015	363

Vir: Slovenska vojska 2016

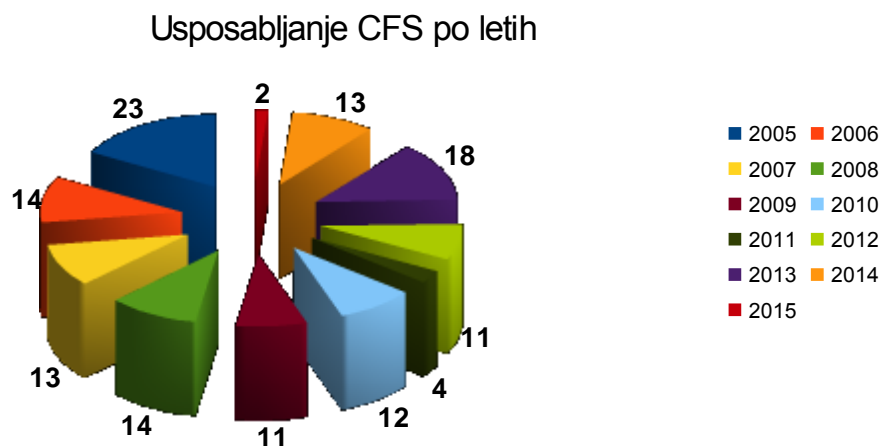
Graf 8.3: Povprečna letna udeležba pripadnikov OS RS v MOM

Povprečna udeležba Pripadnikov RS na mirovnih misijah in operacijah

Vir: Slovenska vojska 2016

Graf 8.4: Število usposobljenih CFS po letih

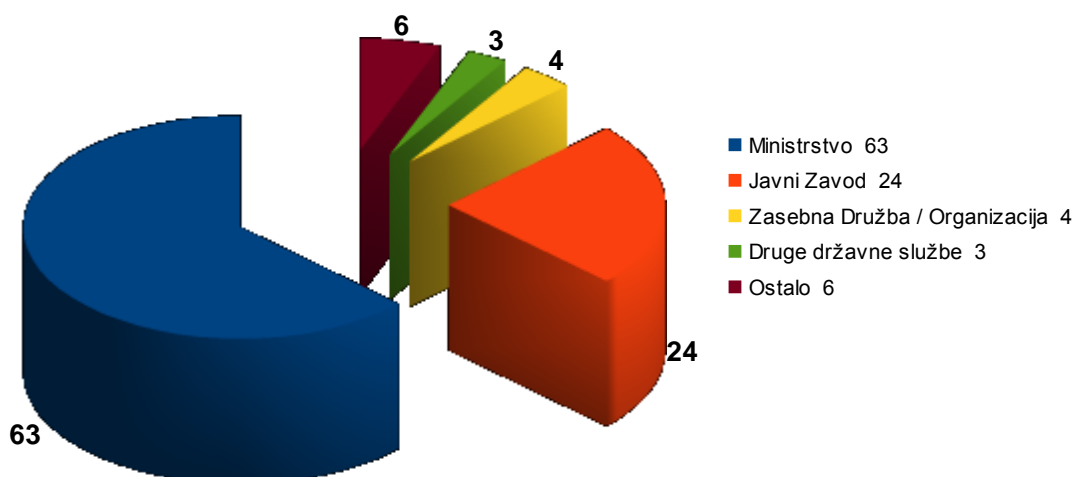
Vir: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije (26. junij 2015)

Glede na uradne evidence so jasno vidni trendi v sestavi CFS v Republiki Sloveniji. V oko najbolj bode dejstvo, da le okoli 5 % CFS prihaja iz civilnih družb in organizacij. To na žalost pomeni, da večina dela, ki ga opravljajo civilni funkcionalni strokovnjaki, temelji na znanju in izkušnjah delavcev v javnem sektorju. Na ta način se res lažje

uresničuje nekatere naloge, zastavljene v okviru mednarodne operacije in misije, ter nekatere specifične interese Republike Slovenije v zvezi z varnostno politiko, stabilizaciji razmer na kriznih žariščih in ponovna vzpostavitev javnih servisov, ki so potrebni za prenos funkcij in nalog s strani mirovnih sil nazaj na civilno oblast, neizkoriščeni pa ostajajo predvsem interesi o sodelovanju z gospodarskimi subjekti v Republiki Sloveniji, kar je v današnji ekonomski situaciji izjemnega pomena.

Graf 8.5: CFS po mestu zaposlitve

Razporeditev Civilnih Funkcionalnih strokovnjakov po mestu zaposlitve

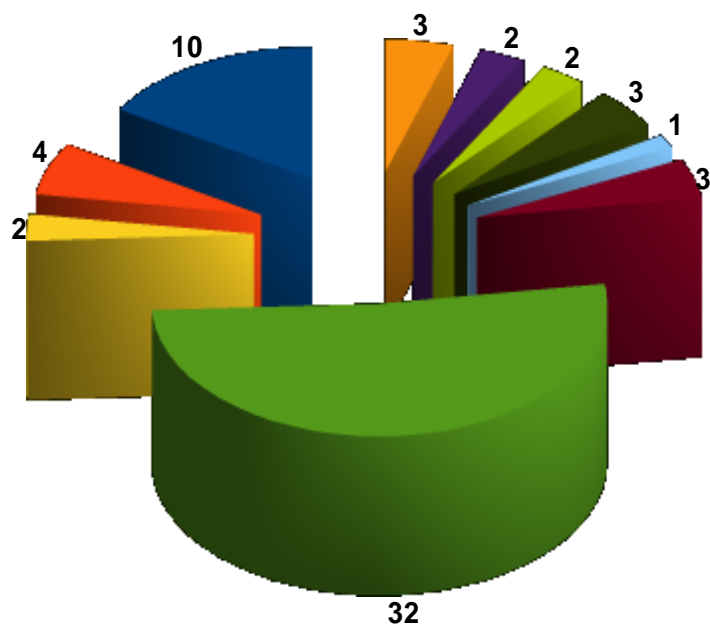
Vir: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije (26. junij 2015)

Poleg izredno nizke udeležbe gospodarstva v sestavi CFS je zelo opazno tudi dejstvo, da je med CFS največ uslužbencev s strani raznih ministrstev, saj je kar 63 % CFS zaposlenih v okviru desetih ministrstvih republike Slovenije. Na tem področju drži primat Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije s kar 32 % vseh CFS. Ostala ministrstva so neprimerno slabše zastopana, saj je v okviru Ministrstva za kmetijstvo, okolje in prostor zaposlenih 10 % vseh CFS. Sledi Ministrstvo za notranje zadeve s 4 %, Ministrstvo za javno upravo s 3 %, prav toliko pa jih je v okviru resorjev šolstva, znanosti, tehnologije in športa, se pravi 3 %. S 3 % sodeluje tudi Ministrstvo za finance. Izjemno slabo so zastopana tudi Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, z 2%, kar pa je najbolj presenetljivo, v to skupino sodita tudi Ministrstvi za zunanje zadeve in

gospodarstvo.

Graf 8.6: CFS zaposleni na ministrstvih RS

Razporeditev Civilnih funkcionalnih strokovnjakov po ministrstvih

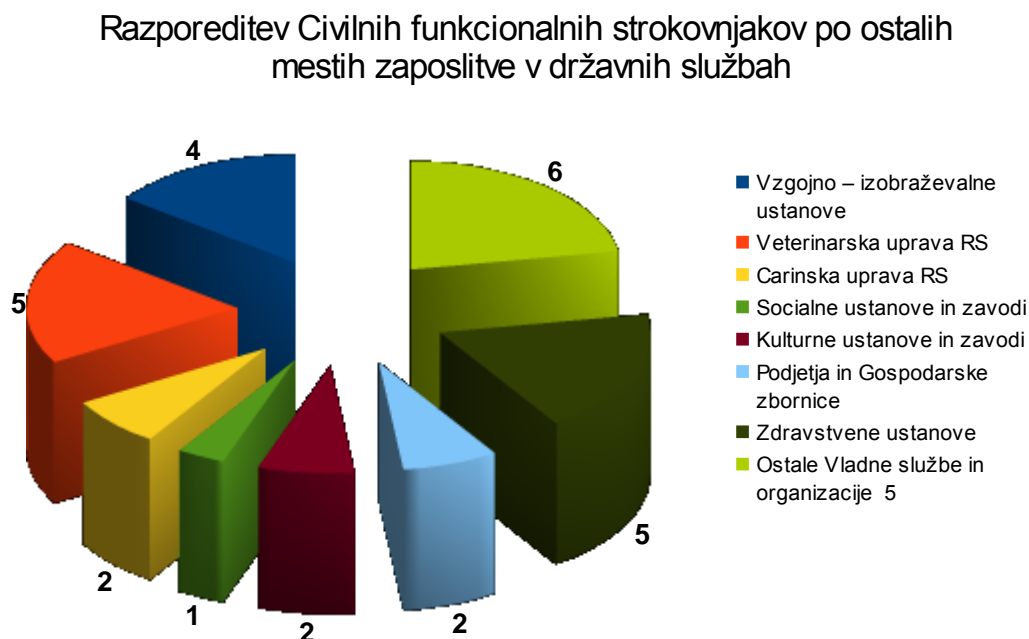
- Ministrstvo za okolje in prostor / Ministrstvo za kmetijstvo in okolje RS / Ministrstvo za infrastrukturo in prostor 10
- Ministrstvo za notranje zadeve RS 4
- Ministrstvo za delo družino, socialne zadeve in enake možnosti 2
- Ministrstvo za obrambo RS 32
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport / Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo 3
- Ministrstvo za promet 1
- Ministrstvo za finance RS 3
- Ministrstvo za zunanje zadeve RS 2
- Ministrstvo za gospodarstvo RS 2
- Ministrstvo za javno upravo RS 3

Vir: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije (26. junij 2015)

O CFS, ki so zaposleni v javnih službah izven ministrstva, so najpogosteje zastopani sektorji iz vzgoje in izobraževanja, zdravja in veterine, vsak s po petimi CFS. Sledijo

CFS zaposleni na carinski upravi, kulturnih ustanovah in organizacijah in gospodarskih družbah in zbornicah, vsako s po dvema pripadnikoma. S strani socialnih organizacij prihaja en CFS.

Graf 8.7: CFS po zaposlitvah v državnih službah

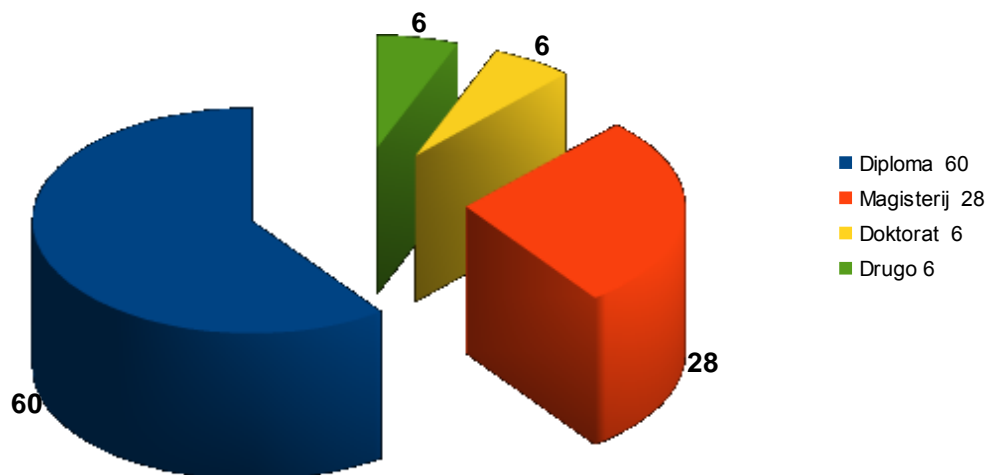

Vir: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije (26. junij 2015)

Glede izobrazbene strukture lahko opazimo, da ima 60 % CFS vsaj višješolsko ali univerzitetno izobrazbo. 28 % CFS se ponaša z magisterijem, 6 % pa z doktoratom. Visoka izobrazbena struktura je posledica samih razpisnih pogojev, vendar pa se pri tem pojavlja nov problem, in sicer preusposobljenost CFS za nekatere naloge, ki bi jih lahko opravil tudi nekdo z nižjo stopnjo izobrazbe. To lahko privede do zdlgočasnosti CFS glede dela, ki ga morajo opravljati.

Graf 8.8: CFS po stopnjah izobrazbe

Razporeditev Civilnih funkcionalnih strokovnjakov po stopnji izobrazbe

Vir: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije (26. junij 2015)

Na tem mestu lahko vključimo tudi primerjavo treh raziskav o CIMIC in CFS v Slovenski vojski, in sicer: *Civilni funkcionalni strokovnjaki v operacijah v podporo miru* (Vuga 2006), *Slovenski pogled na civilno-vojaško sodelovanje v operacijah v podporo miru: študija primera slovenskih kontingentov na Kosovu (Sikon-a 15 in 16 Kforja)* (Vuga in Gregorič 2009) in *Relationship between civilian functional experts and armed forces "on the battlefield": The case study of Slovenia* (Zupančič 2012).

Vse tri raziskave se v svoji meri osredotočajo na razloge za sodelovanje v MOM, sodelovanje med civilnim in vojaškim delom CIMIC, sodelovanje s civilnim okoljem ter predstavami tako civilnih kot vojaških oseb o svoji vlogi na MOM, nalogah, ki jih bodo opravljali, ter medsebojne nad in podrejenosti tako v okviru vojaškega kontingenta kot v izvajanju nalog na področju MOM.

O samih razlogih za sodelovanje v MOM imamo največ podatkov iz prve raziskave, kjer so razvidna odstopanja med vojaškim delom CIMIC oziroma funkcionalnimi strokovnjaki – FS ter civilnimi funkcionalnimi strokovnjaki – CFS. Pri FS primarni razlog za sodelovanje na MOM predstavljajo izgradnja kariere ter finančna sredstva,

medtem ko pri CFS prevladujejo altruistični in pustolovski vzgibi. Prav tako se pojavlja razlikovanje pri pričakovanju o posledicah sodelovanja na misiji za njihovo profesionalno kariero. Medtem ko je pri CFS možno zaznati odklonilen odnos za sodelovanje v MOM s strani sodelavcev in nadrejenih, je pri FS ta trend obrnjen, saj zaradi aktualnih zadolžitev Slovenske vojske sodelovanje v MOM predstavlja eno primarnih nalog.

O samem sodelovanju med civilnim in vojaškim delom CIMIC opazimo trend na strani CFS, ki vojaške komponente ne dojema kot enakovrednega partnerja pri opravljanju nalog, ampak ga primarno obravnava kot osebno varnostno službo ter šele nato kot partnerja pri izvajanju zastavljenih nalog. Kar se tiče usposabljanja, je v primeru CFS zaznati željo po dodatnem usposabljanju o procesu civilno-vojaškega sodelovanja ter o značilnostih samega okolja, kjer bodo akterji izvajali svoje naloge. Poseben pomen je dan dejstvu, da se del priprav izvaja skupno, saj se na ta način krepi kohezivnost med vojaškim in civilnim delom skupine CIMIC. Pri pričakovanju o učinkovitosti svojega dela na misiji prihaja do razlike v razmišljanju med CFS in FS. Slednji so o učinkih svojega dela bolj optimistični od svojih civilnih kolegov (Vuga 2006).

Druga raziskava se osredotoča na delo CIMIC v SIKON-IN 15 IN 16 KFORJ. V primerjavi s prvo raziskavo se ponovno pojavi negativen odnos delodajalcev na sodelovanje CFS v MOM. Kar se tiče sodelovanja med civilnim in vojaškim delom CIMIC, so tu zaznane pomanjkljivosti pri obrazložitvi pristojnosti CFS in odnosi do vojaškega dela. Vodje skupin CIMIC so te pomanjkljivosti pripisale nedodelanim pripravam za CFS pred napotitvijo. Te pomanjkljivosti so primarno posledica različnega sistema delovanja, iz katerih prihajajo pripadniki skupine CIMIC.

Na eni strani imamo jasno strukturirano vojaško organizacijo, na drugi pa bolj svobodomiselnost in samoiniciativno civilno strukturo delovanja. S strani CFS je bilo zaznati občutek, da vojaški poveljniki nimajo čisto jasne predstave, kaj so naloge CFS in kako naj jih uporabijo za izvajanje svojih nalog. Pri usposabljanju so poudarili pomembnost kulturnega in socialnega vidika področja, kjer bo potekala MOM, saj je pozitivno sodelovanje z lokalnim prebivalstvom izjemnega pomena za uspešno

izvajanje nalog CIMIC (Vuga in Gregorič 2009).

V okviru tretje raziskave lahko opazimo izboljšanje v kvaliteti priprav na sodelovanje v MOM, kar je glede na uporabo sistema *Lesson Learned* tudi pričakovano. Nekoliko presenetljivo pa je dejstvo, da vojaški poveljniki stopnjo sodelovanja med vojaškimi silami in CFS s strani vojske ocenjujejo kot manj intenzivno v primerjavi z oceno sodelovanja CFS med vojsko in civilnimi pripadniki. Lahko bi sklepali, da imajo pri CFS jasnejšo sliko o vrednosti vojske in so vojaške sile sprejeli kot aktivnega partnerja za izvajanje svojih nalog ter da je prišlo do spremembe, če primerjamo s prvo raziskavo, kjer je vojska CFS predstavljala le sistem za varovanje.

Izboljšanje je opaziti tudi v odnosu vojaških poveljnikov do CFS, saj ti priznavajo, da imajo CFS pomembno nalogo pri vzpostavitvi odnosov s civilno javnostjo ter nevladnimi organizacijami na področju MOM. Pri nekaterih poveljnikih pa se pojavlja želja, da bi bili CFS trdno vpeti v vojaško strukturo ter bi s svojim delovanjem izvajali le naloge, ki bi jih zastavil poveljnik MOM. To pa na žalost pomeni, da bi CFS izgubili del samoiniciativnosti ter zmožnost lastne izbire projektov.

Glede na trenutni sistem CFS, ki ga izvaja Republika Slovenija, to ni ravno priporočljivo, saj je za takšno delovanje bolj priporočljiv sistem, ki je v veljavi v ostalih državah, namreč da CFS prihajajo neposredno iz vojaških vrst (Zupančič 2012).

10 ANALIZA INTERVJUJEV

Del naloge sestavlja tudi analiza treh intervjujev, ki sem jih opravil z zaposlenimi na Ministrstvu za obrambo (en intervju) in Ministrstvu za zunanje zadeve (dva intervjuja), katerih ekspertiza in delovanje obsega obravnavano temo. Sodelovanje Republike Slovenije v MOM spada pod področje delovanja teh dveh ministrstev, saj je primarni izvajalec MOM Slovenska vojska, njihovo delovanje v MOM pa predstavljajo del zunanjepolitičnega delovanja Republike Slovenije.

Pomembno je namreč dejstvo, da CFS delujejo pod nadzorom Republike Slovenije in tako predstavljajo orodje za izvajanje interesov Republike Slovenije na kriznem področju. Ti interesi niso več le varnostne narave, temveč vsebujejo tudi ostale komponente. CFS lahko s svojim delovanjem vplivajo na gospodarsko, politično, kulturno sodelovanje ter širjenje vpliva lastne države v regiji.

Izvajanje teh interesov zahteva znanje in kompetence, ki niso v domeni vojaških sil, zato je za učinkovito delovanje potrebno vključiti tudi ostala ministrstva, organizacije in službe. Takšno sodelovanje, če ni ustrezno urejeno, lahko s seboj prinese nepotrebne zaplete glede pristojnosti in nalog.

Vprašanje, kakšne so možnosti in težave, s katerimi se soočajo pri izvajanju teh interesov, je po mojem mnenju pomemben element, ki odloča o upravičenosti delovanja sil Republike Slovenije v MOM.

Namen intervjuja je pridobiti informacije neposredno od ljudi, ki so vpleteni v delovanje sistema CIMIC v Republiki Sloveniji, ter podatke o težavah, s katerimi se soočajo, ter o mnenjih in predlogih o morebitnih spremembah in izboljšavah, ki si jih želijo videti v delovanju CIMIC in CFS.

Sogovorniki so me prosili, naj jih ne citiram, izrecno pa so poudarili, da njihovi odgovori predstavljajo njihovo lastno mnenje in ne uradnega mnenja ministrstva, na katerem so zaposleni.

Intervju je razdeljen na osem tematskih sklopov, kjer so zapisani povzetki odgovorov sogovornikov.

1. Sodelovanje med ministrstvi:

Sodelovanje ministrstva za obrambo in zunanje zadeve poteka skozi celoten čas trajanja MOM, od samih začetkov odločanja v sodelovanju pri določeni MOM pa do končnih poročil o poteku in zaključku.

Sogovorniki so samo sodelovanje označili kot dobro, vendar so bile pri obeh ministrstvih kritike na posamezne elemente sodelovanja.

Predvsem pri MZZ so sogovorniki imeli občutek, da jih MORS kontaktira predvsem takrat, kadar želijo neko specifično informacijo, niso pa aktivno vključeni v sam proces planirana MOM. Prav tako so se pritoževali nad dostopom do dokumentacije v zvezi z MOM, saj so pričakovali, da bodo dokumenti sami prišli do njih, tako pa so bili prisiljeni prositi in čakati za dostop do nekaterih dokumentov in poročil.

Na splošno je bilo skozi celoten intervju opaziti tekmovanje med ministrstvom glede zadolžitev in nadzora nad delovanjem tako vojaških sil kot CFS in kakšne naloge naj bi opravljali na kriznem področju. Delno so to pojasnili z omejenostjo proračunskih sredstev, ki jih imajo na razpolago, deloma pa je to povezano s samim delovanjem ministrstev, določenih služb in nenazadnje tudi zaslug za opravljeno delo in njegovo uspešnost.

Več kritik so imeli sogovorniki z MZZ, saj bi si želeli večji vpliv na potek operacije in delovanje CFS. Izrazili so mnenje, da želi MORS celoten sistem MOM in delovanje CFS in CIMIC prenesti pod svoje okrilje. Prav tako so bili mnenja, da bi se nekatere dejavnosti, ki se izvajajo v okviru MOM in pokonfliktne obnove, lahko prenesle pod okvirje MZZ in diplomatskih in konzularnih predstavništev v regijah.

Izrazili so tudi dvom o ustreznosti obstoječih vojaških kadrov na ministrstvih za

izpolnjevanje nekaterih dejavnosti, ki bi pripomogle k uspešnosti izvajanja MOM, predvsem področja gospodarske diplomacije in novačenja podjetij in organizacij za sodelovanje na kriznem področju. Prav tako so dvomili v zmožnost vojaških poveljnikov za koriščenje nekaterih neformalnih virov informacij ter določenih posameznikov, ki imajo že utečene komunikacijske kanale do določenih vplivnih elementov v regijah, kjer poteka MOM.

2. Organizacija

Prva poglobljena kritika, ki so jo imeli vsi sogovorniki, pa je bila časovna omejenost delovanja CFS na MOM, saj so ti lahko napoteni le za določeno časovno obdobje, kar omejuje izbor projektov, na katerih bodo CFS delovali, in otežuje uspešno zaključevanje dolgoročnih projektov. Enak vpliv na izbor projektov pa imajo tudi omejena finančna sredstva.

Sogovorniki so izpostavili tudi nezadostno obveščanje javnosti. To je hkrati tudi eden od razlogov za po njihovem mnenju nezadostno sodelovanje z gospodarstvom in nevladnimi organizacijami. Ustrezna medijska podpora bi olajšala pridobivanje finančnih sredstev za projekte, nove CFS in gospodarske in kulturne partnerje.

3. Civilni funkcionalni strokovnjaki/CFS

Sogovorniki z obeh ministrstev so pohvalili delovanje in strokovnost CFS in tudi težave, ki so se pojavljale na začetku njihovega uvajanja, naj bi bile v veliki meri že odpravljene. Izpostavili so samoiniciativnost na terenu ter njihovo fleksibilnost delovanja za doseganje zelenih rezultatov. Prav tako so poudarili pomembnost njihovih poročil in predlogov za nadaljnji razvoj CIMIC in delovanje v prihodnjih operacijah.

CFS predstavljajo pomemben vir informacij in strokovnega znanja, zato je pomembno, da se izboljša sistem njihovega novačenja, izobraževanja ter njihove pripravljenosti za delovanje v MOM. Predvsem pri novačenju so se vsi sogovorniki zavedali težav, ki jih

predstavlja dejstvo, da so skoraj vsi CFS javni uslužbenci ter da njihova morebitna dolgoročna odsotnost ni ravno po volji njihovih delodajalcev. Pohvalili pa so pripravljenost CFS za sodelovanje tudi po končani rotaciji.

4. Oblike pomoči

Vsi sogovorniki so se strinjali, da dragi infrastrukturni projekti niso primerna oblika pomoči, ki bi jo na kriznem področju lahko nudila Republika Slovenija.

Splošno mnenje je bilo, da se delovanje CFS prenese na širjenje znanja in informacij ter gospodarskega in kulturnega delovanja, kjer ima Republika Slovenija s svojimi omejenimi finančnimi viri večje možnosti za uspešno delovanje. Poudarili so nekatere uspešne projekte, pri katerih so sodelovali CFS iz Slovenije. Takšno delovanje pa nam hkrati omogoča tudi večjo uspešnost na specifičnih področjih, ki so v interesu Republike Slovenije.

Hkrati so priznali, da prav infrastrukturni projekti predstavljajo najboljšo reklamo za delovanje CFS, saj so lahko narejeni relativno hitro in predstavljajo vidni rezultat njihovega dela. Prav tako pa so se strinjali, da bi v primeru, ko bi se neko slovensko podjetje odločilo za izvedbo takšnih infrastrukturnih projektov, te podprli po svojih najboljših močeh, a takšnega zanimanja do izvedbe tega intervjuja še ni bilo.

Sogovorniki z MORS so izrazili željo po specializiranih podjetjih, ki bi lahko aktivno sodelovala z izvajalci mednarodnih operacij in misij na kriznih področjih, po vzoru primerov iz tujine, a so zaradi specifične narave dela in visokih finančnih stroškov v trenutni gospodarski in politični situaciji te želje ostale neuslišane. Prav tako so izpostavili potrebo po neodvisni analizi za ustrezno urejanje projektov in dodelitvi pomoči. Pri tem je potrebno upoštevati tudi želje lokalne skupnosti, vendar pa te ne smejo biti poglavitna postavka za nove projekte.

Želje lokalne skupnosti sicer predstavljajo njihove dejanske potrebe, izpolnitev teh potreb pa ni nujno v skladu z najboljšimi interesi za to lokalno skupnost. Poglavitni

namen programov, ki jih izvajajo CFS, je pomoč lokalni skupnosti, da sama prevzame pooblastila in izvajanje vseh ukrepov in dejavnosti na kriznem področju. Želje, ki jih ima lokalna skupnost, pa te samostojnosti največkrat ne omogočajo, ampak skupnosti spreminjajo v odvisnike od mednarodne pomoči, kar onemogoča njihov prehod v samostojnost, kar je v nasprotju z primarnim namenom MOM.

Prav tako to pomeni, da se odgovornost za uspešno delovanje programov, ki jih izvajajo CFS, prenese izključno na Republiko Slovenijo in ostale izvajalce, kar pa nikakor ni v našem interesu. Za preprečevanje tega pojava je pomembno, da so CFS ustrezno izobraženi ljudje s poklicno in osebno integriteto. Pomembno je tudi, da se te posameznike ustrezno nagradi, da ostanejo angažirani za sodelovanje v prihodnjih MOM, ter za sodelovanje pri nadaljnjem razvoju koncepta CIMIC in CFS ter delovanja na kriznem področju.

5. Pomen delovanja v MOM

Vsi sogovorniki so izpostavili pomembnost sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah.

Takšno delovanje nam ne zagotavlja le varnosti, ampak nam omogoča tudi pridobivanje veljave v mednarodnem okolju ter izpolnjevanje gospodarskih, diplomatskih, kulturnih in ostalih interesov Republike Slovenije.

6. Analiza po zaključku MOM – *lessons learned*

Prav tako pa so vsi sogovorniki omenili pomanjkanje ali pa nezadostno empirično analizo delovanja in uspeha mednarodnih operacij in misij. V okviru delovanja CFS in Republike Slovenije je to še toliko bolj pomembno, saj uspeha ne moremo oceniti po številu zgrajenih šol, mostov in ostale infrastrukture, ki jih izvajajo večje države.

7. Kritike in predlogi

O samih interesih, ki jih ima Republika Slovenija poleg nalog MOM, razen sodelovanja

z določenimi inštitucijami v izobraževalne namene, mi niso mogli podati natančnejših informacij, dodali pa so, da je na tem področju še ogromno neizkoriščenega potenciala.

Za potencialno uspešnejše izpolnjevanje teh interesov pa bi bila potrebna boljša integracija in koordinacija ministrstev z ustreznih področij in vladnih in nevladnih organizacij.

Na koncu so izrazili tudi nekaj negotovanja glede določenih pomanjkljivosti in preprek, ki jih postavljajo obstoječe zakonske osnove, a so za odpravo teh že pripravili svoje predloge, hkrati pa so izrazili tudi željo po večjem interesu politike za sodelovanje v MOM in izkoriščanje priložnosti, ki nam jih to sodelovanje ponuja.

8. Zaključek

Med intervjujem sem dobil vtis, da je sistem CIMIC in delovanje CFS urejen relativno zgledno in učinkovito. Obstajajo ustrezni formalno-pravni normativi, ki urejajo delovanje in se jih po potrebi dopolnjuje.

Želja je, da bi se sistemu delovanja CIMIC in CFS posvetila večja pozornost, saj predstavlja unikatno priložnost za pridobivanje veljave v mednarodni skupnosti. Prav tako ta sistem pomeni napredek od starejših oblik mednarodnih operacij in misij, saj sodelovanje v postmodernih mednarodnih operacijah in misijah za državo ne predstavlja več le finančnega in materialnega bremena, ampak lahko po zaslugi samostojnega upravljanja delovanja CFS pomeni tudi realne prihodke, tako na področju varnosti kot tudi na gospodarskih, političnih, kulturnih in ostalih področjih. Za doseganje takšnih rezultatov pa je potrebna kontinuiteta delovanja, tako v okviru delovanja CFS na terenu, določenih služb na ministrstvih, ministrov in vlade Republike Slovenije.

Opazen je pojav tekmovanja med ministrstvi tako v okviru pristojnosti, zaslug za uspešno izvedene projekte kot v okviru finančnih sredstev, kar pa je razumljivo in v okviru določenih meja prinaša tudi boljše rezultate, ne sme pa se takšno tekmovanje izroditi do te mere, da bi negativno vplivalo na delovanje sistema CIMIC in CFS.

O sami delitvi področij delovanja imam mešane občutke. Po eni strani je razumljivo, da je želja MORS, da bi se večina delovanja v okviru CIMIC in CFS izvajala z lastnimi sredstvi, saj bi tako imeli boljši nadzor nad izvajanjem projektov ter porabo sredstev in bi se hkrati lažje odzivali na nenadne spremembe po spremembi delovanja na kriznem področju.

Povečan sistem delovanja CIMIC in CFS pomeni tudi relativno večje število zaposlenih za podporo temu sistemu, predvsem doma z navezovanjem stikov z gospodarstvom, kulturnimi, izobraževalnimi in zdravstvenimi ustanovami ter zbiranjem finančnih sredstev za potrebe projektov, kar za MORS pomeni dodatno količino proračunskih sredstev, do katerih je ministrstvo upravičeno in ki so v današnji ekonomski situaciji vedno pomembna.

Po drugi strani pa so v preostalih ministrstvih že urejene določene službe, ki že pokrivajo ta področja delovanja, pomembna za sistem CIMIC in CFS, ki jih MORS nima. Podvajanje služb je z ekonomskega stališča nedopustno in nesmiselno.

Prav tako se postavlja vprašanje kompetenc za opravljanje določenih dejavnosti, ki ne sodijo v okvir delovanja MORS. Odgovor na vprašanje, kaj je bolje, vzpostavitev celostnega sistema delovanja CIMIC in CFS znotraj MORS ali pa boljša integracija in koordinacija z ostalimi ministrstvi, bi zahteval novo in samostojno analizo.

Intervju je tako razkril, da je sistem CIMIC in CFS v Republiki Sloveniji relativno zelo učinkovit. V njegovo delovanje so vključena različna ministrstva, ki med seboj sodelujejo in komunicirajo. Prav tako obstaja ustrezna zakonska podlaga, ki je potrebna za delovanje. Samo sodelovanje med ministrstvi je zgledno, obstajajo pa manjši šumi pri komunikaciji na posameznih relacijah.

Kot pri vseh kompleksnih sistemih, ki delujejo na mednarodni ravni in vsebujejo veliko količino akterjev, so prisotne nekatere pomanjkljivosti, ki pa so zaznane, v pripravi pa so tudi sredstva za odpravo teh pomanjkljivosti.

Moje osebno mnenje je, da bi bila v interesu Republike Slovenije ustanovitev namenskega sistema, ki bi bil podrejen neposredno vladi Republike Slovenije, s čimer bi se načeloma preseglo tekmovanje med ministrstvi. V tem sistemu bi bila združena tako sistem CIMIC in CFS kot tudi gospodarska diplomacija. Sistem bi moral biti specializiran za sodelovanje na kriznih področjih. Na terenu bi to pomenilo podobno strukturo sistema in naloge, kot je v veljavi sedaj, a z dodatno skupino, ki bi bila zadolžena samo za vzpostavljanje diplomatskih, ekonomskih, kulturnih in drugih povezav z Republiko Slovenijo. Aktivnosti skupine na kriznem področju bi dopolnjevala tudi namenska skupina v Republiki Sloveniji. Njena naloga bi obsegala zagotavljanje stalnih komunikacijskih kanalov med terensko skupino in vlado, angažiranimi ministrstvi ter sodelujočimi elementi v gospodarstvu, zdravstvu, kulturi ter splošno javnostjo.

Druga opcija pa je, da se vse aktivnosti CIMIC in CFS prenese s sistema države na zasebne gospodarske družbe. CIMIC bi tako postal ena od storitev, ki bi jo MORS najel le za čas trajanja MOM. Ali je ta možnost praktično in ekonomsko uresničljiva, pa bi zahtevalo dodatne raziskave.

11 ZAKLJUČEK

Najpomembnejša ugotovitev, ki je nastala ob prebiranju strokovnih člankov, zakonskih določb, pogovorih z zaposlenimi na področjih, ki se ukvarjajo s civilno-vojaškim sodelovanjem in pri analizi dostopnih podatkov, je ta, da sistem civilno-vojaškega sodelovanja ter posledično civilnih funkcionalnih strokovnjakov ni statičen, ampak je v fazi konstantnega razvoja. Razlogov za ta pojav je več, med najpomembnejše pa zagotovo sodijo neučinkovitost zastarelih paradigem delovanja na področju MOM, pojav novih, unikatnih kriznih situacij, ki presegajo zmožnosti in področja delovanja ustaljenih vojaških struktur, želja obstoječih vojaških struktur po pridobivanju legitimnosti za svoj obstoj z opravljanjem novih nalog, želja mednarodne skupnosti po učinkovitem sistemu celostnega reševanja problematike kriznih žarišč ter nenazadnje željam posameznih držav po izvrševanju lastnih ekonomskih, kulturnih, diplomatskih ter varnostnih interesov na kriznem področju. Želja po iskreni pomoči prizadetim skupnostim na kriznem področju pa je, vsaj na podlagi opravljenih intervjujev, primarno v domeni posameznikov in skupin, ki se ukvarjajo s tovrstno problematiko.

Vseeno pa je prijetno spoznanje, da želje in ukrepi, ki so zapisani v dokumentih o mednarodnih operacijah in misijah, niso le mrtve črke na papirju. Tukaj pridemo do prve teze diplomske naloge, in sicer:

1. Delovanje CFS je v Sloveniji zakonsko urejeno.

To tezo lahko potrdimo. Delovanje civilistov v okviru MOM, njihovo novačenje, pogoji za vpis v evidenco CFS, napotitev, plačevanje, pogoji delovanja in vrnitev na prejšnje delovno mesto so urejeni v ustreznih zakonskih predpisih: Strategiji sodelovanja Republike Slovenije o sodelovanju v mednarodnih operacijah in misijah, Uredbi o sodelovanju civilnih strokovnjakov in zmogljivosti v mednarodnih operacijah na obrambnem področju. Seveda pa ne smemo zanemariti dejstva, da nobena zakonodaja ni popolna. Sogovorniki z ministrstev so imeli številne pripombe glede obstoječe zakonodaje, ki, vsaj po njihovem mnenju, omejuje uspešno delovanje CFS. Glede na dejstvo, da se Republika Slovenija pri delovanju CFS zanaša tudi na "*Lesson Learned*", priporočila raznih ministrstev in uspešne prakse drugih držav, pa lahko

sklepamo, da se bo zakonska urejenost tega področja še izboljševala in dopolnjevala.

Tu pridemo do druge teze, in sicer:

2. V Sloveniji se je uveljavilo medresorsko sodelovanje in celovito sprejemanje odločitev glede umestitve in delovanja CFS ter prihodnjega konceptualnega razvoja.

Primarni vir podatkov na tem področju so bili intervjuji. Dejstvo je, da sodelovanje med ministrstvi glede CFS obstaja. Glede na izjave sogovornikov pa lahko postavimo tudi sklep, da je to sodelovanje relativno nezadovoljivo. Kritike prihajajo predvsem s strani MZZ o nezadovoljstvu glede vključenosti v planiranje in izvedbo projektov, neizkoriščenosti njihovih obstoječih zmogljivosti ter dostopu do dokumentacije. Prav tako se poraja strah, da MZZ izgublja primat nad diplomatskimi dejavnostmi, saj se te na kriznem področju izvajajo preko CIMIC in CFS, ki spadata pod okrilje MORS. Kot razlog za takšno stanje se pojavljata dve glavni možnosti. Prva je, da je sodelovanje omejeno zaradi obstoječih zakonskih predpisov, ki ustvarjajo prepreke za širjenje informacij, ki bi drugače pozitivno pripomogle k učinkovitejšemu delovanju CFS. Druga pa je, da posamezna ministrstva poizkušajo aktivno zadržati čim več informacij zase ter tako povečujejo svoj vpliv na delovanje CFS ter s tem vplivajo tudi na število zaposlenih in proračunska sredstva, ki so jim namenjena. Ne glede na to pa lahko drugo tezo potrdim.

3. Število usposobljenih CFS se povečuje

Glavni pokazatelj je Evidenca civilnih funkcionalnih strokovnjakov Ministrstva za obrambo Republike Slovenije. Tu lahko opazimo, da je število CFS od njihove uvedbe stalno naraščalo, ne glede na dejanske potrebe Republike Slovenije o sodelovanju v MOM. To naraščanje je posledica zakonskih določb, ki so zahtevale določeno število novih CFS na letni ravni. K stalnemu naraščanju je pripomoglo tudi razmerje med tistimi CFS, ki so ohranili svoj položaj v evidenci, in tistimi CFS, ki se po zahtevanem času na evidenci niso odločili za ponovni vpis. To razmerje je trenutno 1:4. V zadnjem letu pa lahko opazimo, da se je trend naraščanja drastično upočasnil. To lahko pripišemo

novi obliki novačenja CFS, ki ni več določeno z letno kvoto, ampak se opravlja v skladu s specifičnimi operativnimi potrebami in zahtevami posamezne MOM. V prihodnje lahko postavimo sklep, da se bo trend naraščanja zagotovo upočasnil, lahko pa pride tudi do ustavitve in celo upadanja, če bodo trenutni CFS izgubili interes za sodelovanje, kar bi lahko privedlo do izgube angažiranega in kvalificiranega kadra, ki ga Republika Slovenija potrebuje za nadaljnje uspešno delovanje v MOM.

Razmerje pri napotitvi evidentiranih CFS v MOM je bilo do 26. 6. 2015 približno 1:3. Z vidika učinkovitega izkoriščanja virov je enotretjinska izkoriščenost razpoložljivih CFS slaba. Razlogi za to so lahko različni, od samih zahtev MOM, ki določi število CFS, premajhnega števila ustreznih CFS do pomanjkanja ekonomskega in političnega interesa za napotitev CFS v MOM. Glede na nov način novačenja kandidatov za CFS se bo odstotek izkoriščenosti zagotovo popravil. Kljub trenutnemu naraščanju števila usposobljenih CFS pa lahko opazimo trend upadanja samih napotitev v MOM. To lahko enačimo z upadanjem števila MOM, v katerih s svojimi silami sodeluje Republika Slovenija. Razlogi za takšno situacijo so ponovno različni, od pomanjkanja politične volje pa do nezmožnosti sil, tako finančne kot tehnične, za sodelovanje v MOM.

Vsekakor upam, da se bo situacija v prihodnosti popravila, saj je sodelovanje v MOM izvrstna priložnost za Republiko Slovenijo za krepitev vpliva v mednarodni skupnosti ter uresničevanja lastnih interesov.

LITERATURA

1. Blaznik, Boštjan. 2005. Civilno vojaško sodelovanje v Slovenski vojski in zvezi Nato. V *Vključevanje civilnih zmogljivosti v operacije v podporo miru*. ur. Bojan Pipenbaher, 161–170. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, Direktorat za obrambne zadeve, Sektor za civilno obrambo.
2. Boutros-Ghali, Boutros 1992. *An Agenda for Peace, preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping*. Dostopno prek: <http://www.globalpolicy.org/reform/initiatives/ghali/1992/0617peace.htm> (4. maj 2016).
3. Civil-Military Cooperation Centre of Excellence (CCOE). 2012. *CIMIC FIELD HANDBOOK 2012 3rd edition*. Dostopno prek: <http://www.cimic-coe.org/wp-content/uploads/2014/06/CIMIC-Handbook.pdf> (16. maj 2016).
4. Golja, Tatjana. 2005. Vodenje projektov CIMIC. V *Vključevanje civilnih zmogljivosti v operacije v podporo miru*, ur. Bojan Pipenbaher, 193–219. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, Direktorat za obrambne zadeve, Sektor za civilno obrambo.
5. Grošelj, Klemen. 2007. *Slovenija v svetu mirovnih operacij*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
6. --- Petra Fras, Sara Arko in Jelena Juvan. 2010. Civilni funkcionalni strokovnjaki v mirovnih operacijah in misijah. V *Mednarodne razsežnosti varnosti Slovenije*, ur. Marjan Malešič, 207–215. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
7. Jazbec, Milan. 2005. Vloga, organiziranost in delovanje OZN, Nato, EU in OVSE v izvajanju operacij v podporo miru. V *Vključevanje civilnih zmogljivosti v operacije v podporo miru*, ur. Bojan Pipenbaher, 108–117. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, Direktorat za obrambne zadeve, Sektor za civilno obrambo.

- 8.--- 2009. Vloga, organiziranost in delovanje OZN, Nato, EU in OVSE v izvajanju operacij v podporo miru. V *Varnost, humanitarnost, obnova in razvoj*, ur. Bojan Pipenbaher, 27–48. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, Direktorat za obrambne zadeve, Urad za civilno obrambo, Sektor za civilno obrambo.
9. Jelušič, Ljubica. 1997. *Legitimnost sodobnega vojaštva*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
10. --- 2005. Mirovne operacije: opredelitve, problemi, prihodnost. V *Mirovne operacije in vloga Slovenije*, ur. Ljubica Jelušič, 11–32. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
11. Malešič, Marjan in Ljubica Jelušič. 2005. Popular perception of security in Slovenia (selected issues). V *Sodobno vojaštvo in družba*, ur. Anton Bebler, 117–128. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede;.
12. ---, Ljubica Jelušič, Maja Garb, Janja Vuga, Erik Kopač in Jelena Juvan. 2015. Small but Smart? The Structural and Functional Professionalization of the Slovenian Armed Forces. V *Militär und Sozialwissenschaften The Military and Social Research* 49, ur. Workin Group The Military and Social Research and Chance Switzerland – Workin Group for Security Issues, 8–165. Nomos Verlagsgellschaft, Baden-Baden.
13. Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije. 2015. *Evidenca civilnih funkcionalnih strokovnjakov*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, Interno gradivo.
14. NATO. 1991. *The Alliance's New Strategic Concept agreed by the Heads of State and Government participating in the Meeting of the North Atlantic Council*. Dostopno prek: http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_23847.htm (4. maj. 2016).
15. --- 2001. *AJP – 3.4.1, Peace Support Operation (PSO)*. Dostopno prek: <https://info.Publicintelligence.net/NATO-PeaceSupport.pdf> (23. maj 2016)

16. --- 2003. *AJP - 9 Nato Civil-Military Co-operation (CIMIC) Doctrine*. Dostopno prek: nato.int/ims/docu/ajp-9.pdf (23. maj 2016)
17. --- 2012. ACO Manual 86-1-1 *CIMIC TACTICS, TECHNIQUES AND PROCEDURES*. Dostopno prek: http://cpdmz.so.mil.pl/plk/file/Dokumenty%20normatywne/NATO%20AM_869-1-1.pdf (23. maj 2016)
18. --- 2013. *AJP-3.4.9, ALLIED JOINT DOCTRINE FOR CIVIL-MILITARY COOPERATION*. Dostopno prek: https://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/cfs/CivMilCop_ratification.pdf (23. maj 2016)
19. Organizacija združenih narodov (OZN). 2002. Department of peacekeeping operations (DKPO) Civil-military coordination policy. Dostopno prek: <http://www.refworld.org/pdfid/451ba7624.pdf> (12. april 2016).
20. --- 2008. *United Nation Peacekeeping Operations, Principles and Guidelines*. Dostopno prek: http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/capstone_eng.pdf (16. maj. 2016).
21. Pipenbaher, Bojan. 2006. Operacije v podporo miru – vidik vključevanja civilnih strokovnjakov in zmogljivosti v dejavnost civilno-vojaškega sodelovanja. V *Civilne razsežnosti operacij v podporo miru*, ur. Bojan Pipenbaher, 256–284. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, Direktorat za obrambne zadeve, Sektor za civilno obrambo.
22. --- 2009. Slovenske civilne zmogljivosti za sodelovanje v mednarodnih operacijah na obrambnem področju. V *Cena (ne)v(®)ednosti Mirovne operacije – Teorija in praksa sodelovanja civilnih zmogljivosti v okviru mirovni sil*. ur. Bojan Pipenbaher, 35–66. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, Direktorat za obrambne zadeve, Urad za civilno obrambo, Sektor za civilno obrambo.

23. --- 2009. Civilno-vojaško sodelovanje – teorija, geneza in praksa. V *Cena (ne)v(®)ednosti Mirovne operacije – Teorija in praksa sodelovanja civilnih zmogljivosti v okviru mirovnih sil*, ur. Bojan Pipenbaher, 11–34. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, Direktorat za obrambne zadeve, Urad za civilno obrambo, Sektor za civilno obrambo.

24. *Poslovník medresorske komisije za napotitev oseb v misije in mednarodne organizacije*. Ur. l. RS 112/2006 (3. november 2006).

25. *Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (ReSNV-1)*.

Ur. l. RS 27/2010 (2. april 2010).

26. Slovenska vojska. 2016. *Mednarodne operacije in misije s sodelovanjem Slovenske vojske v letu 2009 do 2015*. Dostopno prek: <http://www.slovenskavojska.si/mednarodno-sodelovanje/mednarodne-operacije-in-misije/> (10. februar 2016).

27. *Strategija sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah*.

Ur. l. RS 19/2010 (12. marec 2010).

28. Svet Evropske unije. 2009. *Civil-Military Cooperation (CIMIC) Concept for EU-led Crisis Management Operations*. Dostopno prek; http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/sede/dv/sede260410euconceptcimic_/sede260410euconceptcimic

29. Uradnik na ministrstvu za obrambo. 2013. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 3. september.

30. Uradnik na ministrstvu za zunanje zadeve. 2013. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 9. julij.

31. Uradnik na ministrstvu za zunanje zadeve. 2013. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 10. december.
32. *Uredba o sodelovanju civilnih strokovnjakov in zmogljivosti v mednarodnih operacijah na obrambnem področju*. Ur. l. RS 75/2006 (18. junij 2006).
33. *Ustava Republike Slovenije* Ur. l. RS 33/1991 (28. december 1991).
34. Vlada Republike Slovenije. 2001. *Doktrina civilne obrambe*. Ljubljana: Vlada Republike Slovenije, Interno gradivo.
35. --- 2005. *Izhodišča o vključevanju civilnih strokovnjakov in civilnih logističnih, infrastrukturnih in drugih zmogljivosti v operacije v podporo miru in druge operacije kriznega odzivanja*. Ljubljana: Vlada Republike Slovenije, Interno gradivo.
36. Vuga, Janja. 2006. *Civilni funkcionalni strokovnjaki v operacijah v podporo miru*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
37. --- in Bojan Gregorič. 2009. Slovenski pogled na civilno-vojaško sodelovanje v operacijah v podporo miru: študija primera slovenskih kontingentov na (SIKON-A 15 in 16 KFORJA). *Bilten Slovenske vojske* 11 (1): 211–231.
38. Zajc, Srečko. 2012. Vloga civilnih strokovnjakov v mednarodnih operacijah in na misijah - Slovenske izkušnje v PRT – ISAF Afganistan. *Sodobni vojaški izzivi* 14 (4): 67–86.
39. *Zakon o zunanjih zadevah (ZZZ-1-UPB-1)*. Ur. l. RS 113/2003 (20 november 2003).
40. *Zakon o obrambi (Zobr-UPB-1)*. Ur. l. RS 103/2004 (23. september 2004).

41. Zandee, Dick. 1999. *Civil-Military interaction in peace operations*. Dostopno prek: <http://www.nato.int/docu/review/1999/9901-03.htm> (10. februar. 2016).

42. Zupančič, Rok. 2012. Relationship between civilian functional experts and armed forces " On the battlefield": the case study of Slovenia. V *Civil-military cooperation in conflict and post-conflict operations: learning from the Lithuanian, Slovenian and Estonian experiences*, ur. Dusman, Petrauskaitė, Rinkevičiūtė, Struoinskienė in Zupančič, 51–64. Vilnius: Lithuania.